ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 286 (1886)
ДЕКАБРИИН 4
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1955 он

-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Арадуудай жаргалай наран— Советскэ Конституци мандаха болтогой!

ветскэ Конституциин Үдэр

дэр манай Эхэ ороной олон ажалшад Советскэ Конституциин үдэрые һайндэрлэхэнь.
унистическэ партиин сэсэн хүтэлбэри доро ябажа, сонунүүдэй туйлаһан гайхамехэ социально-экономическа ануд, тэдэнэй баатарлиг , шэн габьяата ажалай СССР-эй Конституци соо ихэй. Манай орон дотор стическэ общество байгуун тухай, капиталистическэ олгоһоо ажалшадай сүлөөн тухай, үнэхөөрөө ажалшаото демократическа засагай ін тухай СССР-эй Конституци тодоор хэлэгдэдэг.

хэхэ эрхэ, амарха эрхэ, эргуулида һураха эрхэ ба буиальна экономическа эрхэ политическэ сүлөөнүүдые й Конституци советскэ хүбодотоор олгодог.

хэ Ленинэй зохёоһон коммуйгуулха түсэбые бэелүүлэн, ажахын бүхы һалбаринуужэхэ үндэһэ һуури бологшо ндустриие советскэ арад бай- Эсэгэ оронойнгоо түрүү техтүшэглэн, ниитынгээ үйлэдтон ехэ хүгжэлтэ туйлаабди.

ескэ хүнүүдэй зохёон бай- баатарлиг ажал табадахи элэй түсэбые дүрбэн жэл һара соо дүүргэхэ арга олбадахи табанжэлнүүдэй турон доторнай хэдэн олон хүектростанцинууд баригдаба. н табан жэлэй туршада энерги үйлэдбэрилгэ 84 про- ехэ болоо. Булад, шэрэм рилгэ, нефть ба шулуу нүүралга жэлһээ жэлдэ ехэ бо- Партиин Центральна Комипольскэ Пленумэй шиидхэбэе дүүргэлтэ болгон, социаскэ промышленностиин хүлэгшэд үйлэдбэриие эмхид- бии байһан дутагдалнуудые. скэ дэбжэлтэ туйлаха хэрэгушаруулжа байһан юумые эд, техническэ дэбжэлтэ н, ажалай бүтээсые дээшэ- түлөө үсэд шангаар тэмсэна.

С-эй Центральна Комитедэй а Пленумэй шиидхэбэринүүлүүлэн, колхозно таряашад, олон совхозуудай хүдэлмэри- хүдөө ажахыгаа саашадань э, орооһо таряа ехээр урмалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн амжалтануудые ажахын үнгэрһэн жэлэй туршада туйлаа.

Советскэ Конституциин туг доро, Эхэ оронойнгоо зол жаргалта арадуудай эбтэй бүлэ соо манай социалистическэ Бурят-Монголой ажалшад коммунизмын замаар бата найдамтайгаар урагшаа дабшажа ябалсана.

Мүнөө республика доторнай 300 гаран промышленна предприятинууд хүдэлмэрилжэ байна. Социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар Улан-Удэ городой, Галуута Нуурай рудоуправлениин предприятинууд табанжэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэжэ, СССР-эй Конституциин Үдэрые угтаба.

Колхозуудаймнай ниитын ажахы жэлһээ жэлдэ бэхижэнэ, малайнь ашаг шэмэ дээшэлнэ, колхозуудай болон колхозниггуудай олзо доход ургана. Колхозно тосхонууд жэл ерэхэ тудам бүри болбосон түхэлтэй болоно.

Соведүүдэй ороной Конституцяар олгогдоһон агуу ехэ эрхэнүүдээ эдлэн, бурят арад түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ культураяа хүгжөөлгэдэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Арадай ажахын, соёл культурын бүхы һалбаринуудта хүдэлмэрилдэг национальна интеллигенци бурят зоной дундаһаа урган гараа.

Ажахыгаа болон соёл культураяа хүгжөөлгэдэ туйлаһан эдэ гайхамшагта амжалтануудынай парти, правительствын тон ехэ туһаламжын аша үрэ мүн гэжэ Бурят-Монголой ажалшад мэдэрдэг дээрэһээ саашадаашье Эхэ оронойнгоо аша туһада хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаха байхань лабтай.

Дайнда эсэргүүгээр, эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байһан бүхы түрүү хүн түрэлтэниие Советскэ Конституци урмашуулан зоригжуулна. Эб найрамдалай, бодото демократиин түлөө тэмсэгшэдэй жагсаал бүри нягта ба хүсэтэй болоно. Советскэ Союзаар болон арадай Хитадаар толгойлогдоһон эб найрамдалай болон демократиин лагериин гүрэнүүдэй эб найрамдалда дуратай политика дэлхэйн хэдэн зуугаад миллион жиирэй хүнүүдээр эдэбхитэйгээр дэмжэгдэнэ.

Советскэ Конституциин наран доро коммунизмын шэнэ илалтанууд тээшэ урагшаа дабшая!

ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ССР-эй Верховно Соведые зарлаха тухай

СР-эй Верховно Соведэй Президиумэй тогтоохонь:
СР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сессиие ой декабриин 23-да Москва городто зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ К. Е. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь Н. ПЕГОВ.

ва, Кремль.
5 оной декабриин 2.

спубликын ажалшад Конституциин Үдэрые тэмдэглэнэ

скэ Конституциин Үдэрые республикын промышленна тинууд, эмхи-зургаанууд, д, МТС-үүд ажалай эрхим ээр угтадаг заншалтай бо- Мүнөө республика дотор ээ, табанжэлэйнгээ түсэ- үргэһэн предприятинуудай р ерэхэ тудам олошорно. ын модоной завод, мяхан комбинат, сэмбын фабеталлоширпотреб заводой вүүд табанжэлэйнгээ түридшалан дүүргэнхэй.

энэ түүхэтэ үдэртэй дашаан, манай республикын гоаймагуудай предприятинууд, д, МТС-үүд, эмхи-зургаалекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ байна. Мүн Советскэ Конституци тухай номуудай, фото-зурагуудай выставкэнүүд хаа хаанагүй эмхидхэгдэнэ.

Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэдэ «Советскэ Конституциин наран доро» гэжэ гаршагтай, уран гоёор шэмэглэгдэһэн фото-зурагуудай ехэхэн выставкэ эмхидхэгдээ. Мүн эндэ Советскэ Конституци тухай номууд олоор табигданхай.

Тэрэшэлэн шэлэй заводой, Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой, мяха-консервын комбинадай, сэмбын фабрикын болон бусад предприятинуудай клубуудта иимэ выставкэнүүд эмхидхэгдэнхэй.

Уранзурааша Г. Ушаковой фотоплакат. ТАСС-эй фотохронико.

Д. ЖАЛСАРАЕВ

Эрхэ ба уялга

Эхэ орондомнай
элбэг
түүхэтэ үдэрнүүд
Эдэнэй дунда
декабриин табан мүнхэжөө.
Энэ үдэр
бидэнэй агуу эрхэнүүд
Эрхэ сүлөөтэ
арадай Хуулиар бүхэжөө.
Эрхэмнай олон.
Жаргалай ёһоор бүгэдыень
Эдлэнэбди дүүрэнээр—
элдэб яһанай хүнүүд.
Ажаллаха,
һураха,
амарха
эрхэ үгэһэндэнь
Алдарта Партидаа
дураяа барина арадууд.
Эрхэмнай олон.
Уялгамнайш үсөөн бэшэ.

Эрхэеэ һанаад,
Уялгаа мартабал буруу бшуу.
Хэрэг, даабари
үнэн зүрхэнһөө дүүргэхэ,
Хэлбэришэгүйгөөр
Эхэ ороноо бэхижүүлхэ,
Уялгаа мартаһан
зарим нэгэнтэй тэмсэхэ —
Уялгамнай тон ехэ,
угаа һайхан,
сэб сэхэ.
Дабаһан замнай
агуу ехэшье, хүндэшье.
Дабаатай харгы
үшөөл байха урдамнай.
Арадай Хууляар
ябтаһан уялгаа
хэмнэйшье
Арюунаар сахибал —
дүтэлхэ зориһон хэрэгнай.

СОВЕТСКЭ КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРТЭ АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

Түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай коллектив табадахи табанжэлэйнгээ түсэбые ноябриин 15-да дүүргээд, бүри ехэ эдэбхитэйгээр ажаллажа байна.

Партиин XX съездын, Советскэ Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ мүрысөөндэ ороһон комбинадай хэдэ хэдэн цехүүд ажалайнгаа бүтээсэ эрид дээшэлүүлээ. Үйлэдбэридөө шэнэ технологи нэбтэрүүлхын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын тула үүсэлэлгын, колбасна цехын коллективүүд ехэ оролдолго гаргана. Колбасна цехынхид үнгэрһэн ноябрь һарынгаа даалгабариие 109,6 процент дүүргээд, Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ түсэбһөө гадуур ехэ продукци үйлэдбэрилөө. Ажалаараа онсо шалгардаг хүдэлмэришэд цех соо нилээд олон юм. Шприцовщица Т. Афишина халаанайнгаа даалгабариие үдэр бүри 160 процент дүүргэнэ. Хүдэлмэришэд Г. Дубовик, В. Дульская гэгшэд мүн лэ үндэр бүтээсэ туйладаг болонхой.

Улаан тугта цех

Социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэнэйнь түлөө ПВЗ-гэй вагонно-колёсно цехын коллективтэ профсоюзай заводской комитедэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаһан юм. Энэ шагнал абаха зуураа, цехын коллектив жэлэйнгээ түсэб декабриин 20-до дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 250 паар мөөр бүтээхэ уялга абаа һэн.

Тиин цехын коллектив хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна. КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ мастер Миманец гэгшын халаан түрүүлэн ябана.

П. Чебунин.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл

Кударын аймгүйсэдком ба КПСС-эй айкомой бюро 1955 оной ажахын жэлдэ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлөө мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргаба. Дүнгүүдэй ёһоор Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь К. П. Бурдуковский, парторганизациинь секретарь И. И. Нечаев) түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн ба аймагай Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэһэн байна. Энэ колхоз үнеэн бүриһөө һү һааха түсэбөө 104,5 процент дүүргээ.

С. Таханов.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Калькуттаһаа мордобо

КАЛЬКУТТА, декабриин 1. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев Бирмын столица—Рангун орохоёо мүнөө үглөөгүүр Калькуттаһаа мордоо. Армиин генерал И. А. Серов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшо А. А. Громыко, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министрын орлогшо П. Н. Кумыкин, СССР-эй Хүдөө ажахын министрын орлогшо Д. Р. Расулов, Узбекскэ ССР-эй Культурын министрын орлогшо З. Рахимбабаева тэдэнтэй хамта ябалсаа.

Индиин Республикын Премьер-Министр Дж. Неру, Баруун Бенгали штадай губернатор Мукерджи, Баруун Бенгали штадай главна министр Б. Ч. Рой, штадай правительствын гэшүүд, Индиһээ СССР-тэ байдаг посол К. П. Ш. Менон, консульско корпусой гэшүүд, бусад тусхай тушаалта хүнүүд Н. А. Булганиние болон Н. С. Хрущевые аэродром дээрэһээ үдэшөө.

СССР-һээ Индидэ байдаг посол М. А. Меньшиков, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй президиумэй түрүүлэгшэ Ш. Рашидов, СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, Кулькуттатахи советскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд Н. А. Булганиие болон Н. С. Хрущевые мүн лэ үдэшэлсөө.

Аэродром дээрэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа. СССР-эй болон Индиин Гүрэнэй гимнүүд наадагдаа.

Үглөөгүүр эртэ байбашье. Баруун Бенгалиин правительствын байшанһаа аэродром хүртэрхи зам дээрэ Калькуттын хэдэн зуу мянган хүн зон гаража, советскэ хүндэтэ айлшад—Н. А. Булганиние болон Н. С. Хрущевые хани ёһоор үдэшөө.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Бирмэдэ ерэбэ

РАНГУН, декабриин 1. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Калькуттаһаа Бирмэ орохын тулада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой һуужа ябаһан самолёт Рангунһаа 20 километрын газарта байдаг Мингаладон гэжэ аэродром дээрэ 13 часта буугаа. Бирмын хилэ дээрэһээ Рангун хүрэтэр тус самолёдые бирманскэ агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд хүндэлэлэй ёһоор үдэшөө. Бирмын правительствын гэшүүд премьер-министр У Ну түрүүтэйгээр, засагай, олониитын болон хэблэлэй түлөөлэгшэд, дипломатическа корпусой гэшүүд, Рангунай гражданинуудай хэдэн мянган түлөөлэгшэд СССР-эй болон Бирманскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн аэродром дээрэ суглараа.

СССР-һээ Бирмэдэ байдаг посол А. Д. Щиборин самолёдой борт дээрэ түрүүн гараба. Сугларагшадай альга ташалгаар угтагдан Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев самолёдһоо гараа. Премьер-министр У Ну, Гадаадын хэрэгүүдэй министр Сао Кун Чо, Оборонын министр У Ба Све, Промышленностиин министр У Чжо Нейн гэгшэд тэдэниие амаршалба.

Бирмын эдир залуу басагад заншалайнгаа ёһоор гүрэжэ уяһан сэсэгүүдые айлшадта барюулаа. Артиллерийскэ 19 буудалгаар амаршалгын салют үгтөө. Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев сугтаа ябаһан хүнүүдээ премьер-министр У Нутай танилсуулһанайнгаа һүүлээр, У Нутай хамта хүндэлэлэй харуулай урдуур ябажа гараа. Сэрэгэй оркестр Советскэ Союзай болон Бирмын гимнүүдые наадаа. Премьер-министр У Ну микрофоной үмэнэ мэдүүлгэ хээ.

Премьер-Министр У НУ-гай мэдүүлгэ

Господин премьер-министр, нүхэр Хрущев, ханинар!

Бирманскэ Союзай правительствын ба арадай зүгһөө, өөрынгөө зүгһөө манай орондо ерээд байһан дээдэ тушаалта Таанадые халуунаар амаршалхыемни зүбшөөгыт. Танай агууехэ ба хүндэтэйгээр угтадаг орондотнай ехэ аятайгаар айлшалжа ерэһэнээ би тон һайнаар һанажа байнаб. Таанад, дээдэ тушаалтадые мүн лэ тиимээр хүндэлэн угтаха арга боломжотой байһанаа хэрэглэхыемни зүбшөөгыт. Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд, мүн бүхы арад маанадай ябаһан лэ газарта өөһэдынгөө хүндэтэ түрэлхид шэнгеэр бидэниие угтадаг байгаа һэн. Манай орондо богонихон саг соо байха үедөө, тэрэнээ өөрынгөө гэртэ байһан шэнгеэр үнгэргэхыетнай Таниие, дээдэ тушаалта Таанадые ба хүндэтэ айлшадые би гуйнаб. Бирмын хүтэлбэрилэгшэд болон арад хадаа ханинар ба һайн сэдьхэлтэ айлшад гэжэ Таанадта дуралхаһаа гадна, хүндэтэ түрэлхиднай гэжэ дуратайгаар угтаха байһан тухайнь Таанадые би найдуулнаб.

Советско-бирманскэ хани барисаан мандаха болтогой! **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).**

* * *

Н. А. Булганин харюугай мэдүүлгэ хээ.

Н. А. БУЛГАНИНАЙ мэдүүлгэ

Господин премьер-министр, хүндэтэ ханинар, господинууд!

Мүнөөдэр, Бирманскэ Союзай столица Рангунда ерээд байхадаа, Советскэ правительствын ба советскэ арадай зүгһөө Танда, правительствода ба бирманскэ алдарта арадта амаршалга дамжуулаад, һайниие хүсэнэбди.

Советскэ Союз Бирма хоёр бэе бэеһээ олон мянган километр холо байдаг юм. Гэбэшье, һаад бэрхэшээлнүүдтэ тородоггүй ба холын газарые дабажа ядадаггүй хүсэн бии юм. Энэ хүсэн хадаа хоёр ороной хоорондоо үгэеэ хүсэдөөр ойлголсодог болохын, бүгэдэниитын эб найрамдалай болон аюулгүй байдалай аша туһада зорюулан хоорондоо хани барисаа ба харилсан ажаллалгые бэхижүүлхын, хүгжөөхын түлөө советскэ болон бирманскэ арадуудай хоюуланайнь эрмэлзэлгэ мүн болоно.

Бирмын хүндэтэ премьер-министр У Ну һаяшаг Советскэ Союзда ошожо, СССР-эй арадуудай ажабайдалтай, советскэ промышленностиин, хүдөө ажахын ба культурын туйлалтануудтай танилсаха аргатай болоһон байгаа. Тэрэнэй айлшалалга хоёр ороной хоорондохи хани барисаае болон харилсан ажаллалгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай байһан юм.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

БИРМЭДЭ Н. А. БУЛГАНИНАЙ, Н. С. ХРУЩЕВОЙ ОШООД БАЙҺАН ТУХА

Н. А. БУЛГАНИНАЙ мэдүүлгын түгэсхэл

Бирмэдэ ерэхэ тухай премьер-министр У Нугай дамжуулһан уряалые бидэнэр ехэ хангаар ба баяртайгаар хүлеэн абаһан байгаабди. Азида болон бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ бирманскэ правительствын туһа нэмэри оруулдаг байһанда, эхэ оронойнгоо экономическа талаараа бэеэ даанхай байдалые хангаха зорилгоор Бирмын арадуудай оролдолго гаргажа байһанда советскэ арад ехээр талархадаг ба ехээр һонирходог байна.

Колониальна дарлалтада эсэргүүсэн нэн зориггойгоор тэмсэжэ, бэеэ даанхай байдалтай болоһон Бирмын арадай ямараар ажабайдат ба ажаллажа байдагыень бүри һайнаар мэдэжэ абахые бидэнэр хүсэхэ байнабди.

Бидэнэй Бирмэдэ ерэлгэ—бирманскэ арадтай, тэрэнэй эртэ урдын культуратай болон оронойнгоо ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ хэрэгтэ тэрэнэй туйлаһан амжалтануудтайнь маанадай танилсалга манай оронуудай правительствонуудай болон арадуудай улам һайнаар үгэеэ ойлголсодог бололгодо, тэдэнэй хоорондохи хани харилсаа саашадань бэхижүүлгэдэ нилээд ехээр туһалха бэзэ гэжэ этигэжэ байһанаа бидэнэр элишэлэн мэдүүлнэбди.

Советскэ Союзай болон Бирмын арадуудай хани барисаан ба харилсан ажаллалга мандаха болтогой! **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).**

* * *

Бирманскэ хүүгэд айлшадта сэсэгүүдые барюулаа. Премьер-министр У Ну национальностьнуудай палатын ба депутадуудай палатын түрүүлэгшэнэртэй, правительствын министрнүүдтэй, главна судьятай болон Верховно сүүдэй гэшүүдтэй, зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагшатай, гүрэнэй эмхи зургаануудай дээдэ тушаалтай чиновнигуудтай болон Рангун городой мэртэй айлшадые танилсуулаа. Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев удаань Рангунда байдаг дипломатическа түлөөлэлгын газарнуудые толгойлогшонортой, СССР-һээ Бирмэдэ байдаг посольствын хүдэлмэрилэгшэдтэй мэндэшэлэлсээ.

Айлшад олон тоото угтагшадай дэргэдэ ошожо, тэдэнэй амаршалганuудта харюусаа. Сэлмэг, шанга наратай үдэр байгаа. Айлшадые угтахые эндэ сугларһан эрэгтэй ба эмэгтэй бирмынхидэй олон янзын үнгэтэй национальна хубсаһанууд аятай зохидоор харагдажа байгаа. Олон машинанууд удаа дараалуулан аэродромһоо город ороо. Түрүүшын нээмэл машинада Н. А. Булганинтай болон Н. С. Хрущевтой хамта премьер-министр У Ну һуужа ябаа. Рангунай хүн зон айлшадые баярай оршон байдалда угтаа. Тэдэнэй ябаһан замууд Советскэ Союзай тугуудаар, хүхэ бүд дээрэ зургаан сагаан мүшэтэй Бирмын улаан тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн байгаа. Зарим газарнуудта аркнууд бодхоогдожо, «Айлшалыт!», «Советско-бирманскэ хани барисаан мандаха болтогой!», «Премьер-Министр Булганинда үнэн зүрхэнэй амар мэндэ!», «Нүхэр Хрущевто үнэн зүрхэнэй амар мэндэ!» гэһэн үгэнүүдые бирманскэ ба ород хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн амаршалгын лозунгнууд татаатай байгаа.

Аэродромһоо город ороһон харгын захаар Рангунай тон олон граждананууд, сэсэгүүдые болон тугуудые бариад советскэ айлшадые угтахаяа гараһан байгаа. Хаа хаанагүй хүгжэмэй аялганууд дуулдаа, амаршалга хүргэгдөө. Городто дүтэлхэ тудамынь угтахаяа гараһан хүнүүд бүри олон болоо. «Эбтэйгээр ажабайлга мандаха болтогой!», «Эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэд Хрущев, Булганин, У Ну мандаха болтогой!» гэжэ бэшээтэй плакадуудые олохон бирмынхид гартаа барижа ябаа.

Мүнөөдэр Рангунда һайндэр болоо. Советскэ айлшадай ерэһэнтэй дашарамдуулагдан бүхы магазинууд болон эмхи зургаанууд хаалтатай байгаа. Байрлаха болоһон газартаа —президентскэ ордон тээшэ ошожо ябаха бүхы замдань нүхэд Булганин, Хрущевые рангунайхид сэсэгүүдые бариад угтаа, амаршалтын үгэнүүдые хашхаралдаа.

Рангунай муниципалитедтэ болоһон уулзалга

РАНГУН, декабриин 1. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** 17 часта Рангунай мэр У Сейн Пе гэгшэ муниципалитедэй зал соо Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ «гражданска уулзалга» хэбэ. Уулзалга болоходо, правительствын гэшүүд, парламентын хоёр палатын хоюуланайнь түлөөлэгшэд, дипломатическа корпусой гэшүүд, Рангунай мэдээжэ граждaнинууд байлсаба.

СССР-эй ба Бирманскэ Союзай гимннүүдэй гүйсэдхэгдэһэнэй һүүлээр Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев ба эдэниие үдэшэһэн хүнүүд трибунада гаража һуурияа эзэлбэ. Тэдэнтэй хамта Премьер-Министр У Ну, мэр У Сейн Пе гэгшэд трибуна дээрэ байлсаба.

Рангунай мэр уулзалгые нээхэ зуураа, айлшадта амаршалгын бэшэгтэйгээр хандаба.

Рангунай мэрэй амаршалгын бэшэг

Дээдэ тушаалтад!

Рангунай муниципалитедэй ба граждaнинуудай үмэнэһөө таанарые амаршалха ябадалые тон лэ хүндэтэй гэжэ тоолоноб. Энэ городой нэрые үзэгшэлэн оршуулбал «атаа мэсэнэй эсэс» гэһэн удхатай ба эб найрамдал тээшэ эрмэлзэдэг бирманскэ арадай хүсэл эрмэлзэлэй һүлдэ тэмдэг болоно. Алдар солыншье, хохидол зоблонгойшье болоһон ушарнууд городой түүхэдэ байгаа юм, зүгөөр тэрэнэй оршон байгаа бүхы жэлнүүдтэ гайхамшагта ямар событи болооб гэбэл, 1948 оной январиин 4-дэ Рангун бэеэ даанхай, эрхэ сүлөөтэ республикын столица болоһон байна. Манай политическэ байдалай иимэ шухалаар хубилһан ябадал таанарые угтаха арга олгоо. Имагтал эрхэ сүлөөтэ ба зол жаргалта арад иимээр угтажа шадаха байна.

Манай үедэ нэгэшье гүрэн тон амяарланги үлэдэггүй, дэлхэйн бусад хубинуудта юун боложо байһанда нэгэшье гүрэн һанаа амараар хандажа шадахагүй байна. Зэргэ оршон байха, харилсан ажаллаха эрилтэ түүхэ дотор хэзээдэшье иимэ угаа шухала байгаагүй юм. Хүн түрэлтэн гээшэ нэгэ уг изагууритай байһан тула энэнь элдэб арадуудай дунда ахадүүгэй үзэл бодол бии болгохо ёһотой ха юм. Теэд бэе бэеэ ойлголсохогүй гэхэ гү, али бэе бэедээ дайсан харша болохо ушар арадуудта дахин тохёолдохогүйнь тула ахадүүгэй иимэ үзэл бодолые үндэһэтэй, тулгууритай, дэмжэлгэтэй, һайнаалтай болгохо хэрэгтэй. Дээдэ Тушаалта Таанарай ерэһэнтэй адляар бэе бэедээ ябалсаха гээшэ ахадүүгэй нягта харилсаа бэхижүүлхэ эгээл һайн зам болоно.

Өөрынгөө арадые алдар солотой болгохоһоо гадна, мүн дайн сэрэг һүжэрөөлгые болюулжа шадаһан гайхамшагта ударидагшадай ерэһэн энэ ерэлгэнь танай ороной, танай арадай ханинар, һай һанагшад болохо бирмынхидтэ ямар ехэ зол тудаһаниие таанарта хэлэһэнэй хэрэгыншьегүй гээшэ ха. Дайн сэрэг тухай һанахадаа бидэнэй бултанаймнай айдаһан хүрэдэг байна. Танай туйлаһан амжалтанууд угаа ехэ юм, теэд мүнөө үедэ танда этигэдэггүй ба һэжэглэн муугаар һанаха ябадал дэлхэй дээрэ ехэ үзэгдэдэг ушарһаа эб найрамдалай ба хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын хэрэгтэ танай оруулһан туһа нэмэри бүримүһэн үшөө сэгнэгдээгүй байна. Зүгөөр он жэл үнгэржэ, амгалан байдал, бэе бэеэ ойлголсохо ябадал тогтоходо советскэ ударидагшадай нэрэнүүд дэлхэйн зоной баяр баясхаланда хүртэхэ нэрэнүүдэй дунда зохихо һууряа олохонь лабтай.

Географическа талаараа бидэнэр бэе бэеһээ тон холо байдагшье һаа, танай агууехэ орондо ошоходонь манай Премьер-Министрые советскэ арадай угтаһан асари ехэ угтамжа, советскэ арадай зүгһөө бидэндэ нэгэнтэ бэшэ үзүүлдэг хани барисаанай элитэ жэшээ манай сэдьхэл зүрхые баясуулаа. Таанарай эндэ ерээд байһан ябадал хани барисаанай шэнэ жэшээ мүн байжа, манай хоёр арадуудай хоорондохи хани барисаае улам бата болгохо байна.

Оронойнай ямаршье хубида ошохоёо хүсөө һаа, таанар үнэн зүрхэнэй хани барисаанай ба хүндэтэ айлшадай ёһоор угтагдаха байнат. Бирма соогуур һайнаар ябажа ошохыетнай таанарта хүсэнэбди.

Бирмано-советскэ хани барисаан хэтэ мүнхэдөө оршон мандаг лэ!

* * *

Хожомынь Н. А. Булганин халуун альга ташалгаар угтагдан үгэ хэлэбэ.

Н. А. БУЛГАНИНАЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ господин Премьер-Министр! Хүндэтэ господин мэр! Хүндэтэ господинууд! Хани нүхэд!

Үни урда сагай, алдарта орондотнай ерэхэ гэжэ уриһанайнь түлөө нэн түрүүндэ Бирманскэ Союзай правительствода, Премьер-Министр **У Нуда өөртэнь үнэн зүрхэнэйнгөө** баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт. Энэ хүндэтэ уряалые ехэ хангалтатайгаар, баяр баясхалантайгаар угтан абаабди.

Мүн тэрэшэлэн танда, бирманскэ бүхы арадта олонациональна советскэ арадай үмэнэһөө хани ёһоной **халуун баяр хүргэхыемни зүбшөө**гыт. Советскэ арад Бирмын арадые үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг ба тэрээнтэй сэдьхэлэй һайн һайхан хани барисаатай байхые хүсэдэг.

Танай арад колониальна богоолшолгын, хариин хамаархалгын, һандаралта дайнай бэрхэшээлнүүдые бэеэрээ үзэһэн байна. Нацануудай адли тэгшэ эрхын ба өөһэдынгөө байдал тодорхойлгын агууехэ ленинскэ үзэл сурталай ёһоор хүмүүжүүлэгдэһэн советскэ хүнүүд национальна бэсэ даанхай байдалайнгаа түлөө бирманскэ арадай хэһэн баатар тэмсэлые һайшаан адаглажа байгаа, тиин энэ тэмсэлэйнь амжалта түгэлдэрөөр дүүрэхэдэ баярлаһан байна.

Мүнөө үедэ Советскэ Союз Бирма хоёрой хоорондохи харилсаанууд, хэнэйшье мэдэһээр, бэе бэеынгээ газар дайдын бүтэн байлгые, бэеэ даанхай байдалаа хүндэлэлсэхэ гэһэн, адли тэгшэ эрхэтэй, бэе бэедээ аша туһатай байха, амгалан ёһоор зэргэ оршохо, экономическа талаараа харилсан ажаллаха гэһэн, бэе бэедээ добтололсохогүй, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамаархалсахагүй гэһэн бата гуримуудые үндэһэ болгодог байна. Үргэн зондо мэдээжэ болоһон эдэ ёһо гуримууд бирманско-советскэ хамтын мэдүүлгэ дотор баярай оршон байдалда һаяхан баталагдаһан байна.

Бирмын ба Советскэ Союзай арадуудай хани барисаан, ажал хэрэгэй холбоон һүүлэй үедэ бүри ехээр хүгжөө. Энээниие адли тэгшэ эрхын, бэе бэедээ аша туһатай байлгын үндэһөөр баталагдаһан советско-бирманскэ худалдаа наймаанай хэлсээнүүд, культурна делегацинуудаа эльгээлсэлгэ, мүн тэрэшэлэн техническэ талаараа харилсан ажаллалга гэршэлэн харуулна.

Советскэ Союзда Бирмын премьер-министр У Нугай ошожо, советскэ арадай ажабайдалтай олон талаһаань өөрөө танилсаһан ябадал манай оронуудай хоорондохи харилсан ажаллалга ба этигэлсэлгые улам сашадань хүгжөөхэ шухала нүхэсэл болоно.

Национальна эрхэ сүлөөгэй ба экономическа талаараа бадаралгын замда ороһон танай ороной бэеэ даанхай байдалаа соносхолго Ази дотор һүүлэй үедэ болоһон угаа ехэ хубилалтануудые харуулһан нэгэ баримта болоно.

Зүүн зүгэй арадууд политическэ эдэбхитэй байдал тээшэ эрмэлзэнэ. Империализмда ба колониализмда эсэргүүсэн, тэдэ арадуудай хэдэг тэмсэл урдынхида орходоо холо үргэдөө. Империализмын колониальна системэ бидэнэй хараһаар байтар һалан унажа байна. Ази дотор болоһон түүхэтэ эдэ алхамуудые зарим хүнүүд тоохогүй, обёорхогүй гэжэ һэдэнэ, теэд тиимэ алхамууд бии юм, уласхоорондын байдалда угаа ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхын түлөө, колониализмын али бүхы үзэгдэлнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэхэ зуураа, Азиин оронууд уласхоорондын харилсаануудтахи хүсэ ехэтэ шэнэ нүхэсэл болоно.

Бандунгда болоһон Азиин ба Африкын оронуудай түүхэтэ конференци уласхоорондын хэрэгүүдтэ Зүүн оронуудай үүргын ехэ боложо байһые эрхим һайнаар гэршэлнэ. Социально-политическэ ондо ондоо системэтэй гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо үндэһэ һууринууд тэрэ конференци дээрэ баталан абтаа һэн, тиин эдэ үндэһэ һууринуудынь эб найрамдал ба арадуудай хани харилсаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ горьтой ехэ туһа нэмэри мүн гэжэ тоологдон, Советскэ Союзай зүгһөө угтагдан абтаһан байна.

Азиин ба Африкын оронуудай нигээд болохоёо байгаа хоёрдохи конференци бүгэдэниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ ехэ туһа нэмэри оруулха гэжэ, уласхоорондын түгшүүрилые саашадань һулаpуулгада, арадуудай хоорондохи хани харилсаае хүгжөөлгэдэ туһалха гэжэ бидэ найданабди.

Өөһэдыгөө национальна талаараа сүлөөрүүлхын түлөө Азиин арадуудай хэдэг үнэн зүб тэмсэлые советскэ арад гүн ехээр һайшаажа, моральна талаарнь дэмжэдэг юм. Советскэ правительство оршон мандаһан түрүүшынтээ үдэрнүүдһээ эхилээд, империалистическэ булимтаралгын ба колониальна дарлалтын политикые эрид шууд буруушаагаа һэн, Зүүн зүгэй оронуудтай хаанта правительствын баталһан тэгшэ бэшэ бүхы договорнуудые усадхаа һэн. Бидэнэр бүхы арадуудай, ехэшье, багашье арадуудай адли тэгшэ эрхэтэй байхын түлөө тэмсэдэгбди.

Советскэ правительство гадаадынгаа политикые бэелүүлхэдээ ниитын ондо ондоо системэтэй гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ленинскэ ёһо гуримые хэлбэришэгүйгөөр баримталжа ябадаг.

Советскэ Союз эб найрамдалай, арадуудай хоорондохи хани барисаанай политикые, эб найрамдалай түлөө, дайн сэрэгтэ ба хариин хамаархалгала эсэргүү эдэбхитэй тэмсэлэй политикые бэелүүлдэг. Уласхоорондын бүхы асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхын түлөө байдагбди.

Азиин арадууд мүн лэ эб найрамдалай түлөө байна, дайн сэрэгэй аюулда эсэргүүсэн тэмсэнэ. Арюун нангин энэ хэрэгтэ советскэ арад ба Азиин олон арадууд нэгэн һаналтайгаар, союзнигууд болон тэмсэдэг байһандань бидэ угаа ханалтатай байнабди.

Советскэ Союз дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөнэй амжалта туйлахада ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаа һэн. Женевскэ зүблөөн уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һулаpуулха хэрэгтэ, гүрэнүүдэй бэе бэедээ дахин этигэлсэжэ хандадаг болохо хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэө.

Советскэ правительство эб найрамдалай политика бэелүүлэн, эб найрамдалай эгээн шухала асуудалнуудай нэгэниинь бологшо буу зэбсэг хуряалгын асуудалые шиидхэхэ гэжэ оролдохо зуураа, зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ тооё 640 мянган хүнөөр хороохо гэһэн шиидхэбэри баталан абаа һэн. Советскэ сэрэгүүд Австриһаа гаргагдажа абаашагдаа. Советскэ Союз хариин газарта сэрэгэй базагүй болоо, энэ баримтые эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд һайн тээшэнь сэгнэн угтана.

Мүнөө сагай шухалын шухала асуудалнуудай нэгэниинь бологшо буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалаар Советскэ Союз гол болгон баримталмаар дурадхалнуудые оруулаа. Атомна болон водородно зэбсэг хоригдохо, юрын буу зэбсэг нилээд хороогдохо ёһотой гэжэ бидэ гүнзэгы ехээр найданабди. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгын хойноһоо уласхоорондын нарин нягта хиналта тогтоогдохо ёһотой. Женевскэ зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүд зэбсэгтэ хүсэнүүдээ, юрын буу зэбсэгүүдээ хороожо эхилхэтэй нэгэн хамта ядерна зэбсэгые түрүүлэн хэрэглэхэгүйбди гэһэн уялга өөһэд дээрээ даажа абаха ёһотой гэжэ бидэ тоолонобди.

Бирманскэ арад, тэрэнэй правительство атомна болон водородно зэбсэг хорихын түлөө, буу зэбсэг хороохын түлөө мүн тэрэшэлэн тэмсэнэ. Энэ хадаа эб найрамдал тогтоохо, арадуудай бэе бэедээ этигэлсэдэг болохо хэрэгтэ горьтой ехэ туһа нэмэри болоно.

Бирманскэ Союзай эб найрамдалта политика манай арадай зүгһөө халуунаар дэмжэгдэдэг. Манай арад эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ танай ороной правительствын гаргадаг хүсэлэл оролдолгые үндэрөөр сэгнэнэ.

Танай арад зон колониальна үнгэрһэн сагһаа үлэһэн бэрхэшээлнүүдые дабаха гэжэ, оронойнгоо экономикые болон өөрынгөө промышленностиие бэхижүүлхэ гэжэ мүнөө үедэ эрмэлзэн оролдожо байна. Өөрынгөө ороной хүгжэн бадаралгын замда амжалтануудые туйлахыетнай правительствын болон советскэ арадай үмэнэһөө хүсэнэб. Манай оронуудай хоорондо хани ёһоной, ажал хэрэгэй холбоо барисаанай үргэдхэгдэхэ ябадал хоёр талымнай интерестэй зохилдон тааралдана.

Бидэниие үнэн зүрхэнһөө, дулаанаар угтаһанайтнай түлөө ханинар таанарта баясхалан хүргэнэб. Бирмэдэ байһан үдэрнүүднай бидэнэй сэдьхэл һанаанда олохон һайн дурасхалнуудые үлөөхэ байна.

Советскэ Союзай болон Бирманскэ Союзай арадуудай хани барисаан, харилсан ажаллалга мандаха болтогой! **(Альга ташалга).**

Хоёр оронои хоюуланайнь арадуудай аша туһада, бүгэдэниитын эб найрамдалай аша туһада советско-бирманскэ хани барисаан улам бэхижэг лэ! **(Үни удаан, нэрьемэ альга ташалга).**

* * *

Нүхэд Булганин ба Хрущев, Премьер-Министр У Ну гар гараа шангаар барилсаба. Һүүлээрнь Премьер-Министр У Ну үгэ абаба.

У НУГАЙ хэлэһэн үгэ

Рангунай мэрэй хэлэһэн үгэнүүдтэй би һаналаа хангалтатайгаар нэгэдүүлнэб, Дээдэ Тушаалта таанарые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. **Манайда ерэжэ таанар Бирманскэ** Союзай арадта угаа ехэ зол хуби олгобот, тиин танай агууехэ орондо минии һаяхан ошоод ерэлгэ аятай һайн байһандал аб адляар, манай орондо Дээдэ Тушаалта таанарай ерэлгэ мүн лэ аятай һайн байха гэжэ лаб найданаб.

Манай орондо таанарай ерэлгэ бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ, советско-бирманскэ хани барисаанда шухала гэжэ хүсэд мэдэрэн, Бирманскэ Союзай арад таанарай ерэхые хүлеэжэ байгаа. 1955 оной ноябриин 3-да Москвада, господин Премьер-Министр, Та бидэ хоёрой гараа табиһап хамтымнай мэдүүлгэ манай ороной арадуудые угаа ехээр һонирхуулаа, эб найрамдалай асуудалнуудаар ба уласхоорондын оршондо бэе бэеэ ойлголсохо талаар манай арадуудай хоюуланайнь адли хүсэдэг ниитэ хүсэл зориг тэрэ мэдүүлгэ дотор харуулагданхай.

Һүүлэй үедэ уласхоорондын түгшүүрил хараа байса һулараа, уласхоорондын асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхэ гэһэн эрмэлзэл улам амжалтатайгаар хүгжэжэ байна. Өөрынгөө шэнэ байдал зоримгойгоор байгуулхадаа баатар хүсэлэлгэ гаргадагайнь түлөө Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдые Бирмын хүтэлбэрилэгшэд ба арад ехээр хүндэлдэг байна. Түгшүүрилтэ байдалые һулаpуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалха талаар эдэ хүтэлбэрилэгшэд мүн ерээдүйдэшье иимэ ашагтайгаар тэмсэхэ гэжэ бидэ найданабди.

Эб найрамдал гү, али һүрэйтэй атомна дайн гү гэһэн асуудал гараад байна. Теэд атомна дайе шэлэхэ хүн байха аал! Тиимэһээ эб найрамдалые хүн түрэлтэнэй хү... гынь тон лэ хуулита ёһо... юрын хүсэл эрмэлзэл мүн. Та... найрамдал тээшэ эрмэлзэдэг... сэл эрмэлзэлэй бэхижэжэ... бидэ хэзээ хэзээнэйхиһээ элэ... ранабди. Дайн сэрэгые урид... зайсуулха, эб найрамдал сахи... жэхэ имагта ганса арга за... бэл, амгалан ёһоор зэргэ ор... зам болоно. Манай арадууд... лаа энэ замда оронхой. А... ёһоор зэргэ оршолгын ёһо гу... дые мүнөө бүри олон оронууд... дэг болоо. Юундэб гэхэдэ, т... гуримууд нэн түрүүн эб найр... бэхижүүлхэ ба оронуудай хоо... хи хани харилсаае хүгжөөхэ... уг зорилготой юм. Манай ... таанарай ерэлгэ оронууд... хоюуланайнь хоорондо эконо... ка болон культурна хани хар... хүгжөөхэ ехэ арга боломжо би... гохоһоо гадна, мүн тэрэшэлэ... галан байдалай хилые үргэд... нилээд туһалха байна.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найр... мандаха болтогой!

Советско-бирманскэ хани ... саан мандаха болтогой! (Нэ... **альга ташалга).**

* * *

Игээд гражданска уулзалг... рэбэ. Уулзалгын дүүрэһэн ... айлшадта муниципалитедэй з... Бирмын национальна хатар, ... нуудай концерт харуулагдаба.

Бирманскэ Союзай президент обед үгэбэ

РАНГУН, декабриин 2. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Бирмэдэ айлшалжа ошоод байһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ зорюулан Рангунда президентскэ ордон соо Бирманскэ Союзай Президент декабриин 1-нэй үдэшэ обед хээ.

Бирма соогуур аяншалхадань Н. А. Булганинтай, Н. С. Хрущевтой хамта ябалсаһан хүнүүд советскэ талаһаа обед дээрэ байлсаа. Бирманскэ талаһаа Бирманскэ Союзай правительствын бүхы гэшүүд Премьер-Министр У Ну түрүүтэйгээр, Верховно сүүдэй гэшүүд, Бирманскэ Союзай составта ородог гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд обед дээрэ байлсаа.

СССР-һээ Бирмэдэ байдаг посол А. Д. Щиборин, бусад гүрэнүүдһээ Рангунда байдаг дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор айлшадай дунда байлсаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ Бирманскэ Союзай президент Ба У обедэй түгэсхэлдэ хундага үргөө.

—Манай орондо ерээд байһан премьер Булганиниие, г-н Хрущевые өөрынгөө зүгһөө, мүн Бирманскэ Союзай правительствын болон арадай зүгһөө эгээн лэ үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб, — гэжэ Президент хэлээ.

Премьер-Министр У Нугай, г-жа Нугай болон тэдэнтэй хамта ябалсаһан хүнүүдэй СССР-тэ ошоходонь гайхамшагтай һайнаар, хани халуунаар угтаһанайнь түлөө айлшадта, тэдэнээр дамжуулан Советскэ Союзай правительствода болон арадта Президент баясхалан хүргөө.

—Иимэ һайн угталгые бидэнэр хэзээдэшье мартахагүйбди, — гэжэ Президент саашань хэлээ.—Таанад, дээдэ тушаалтай байһан дээрэһээ тон сүлөөгүй болобошье, мүнөө мүн лэ манайда айлшалжа ерээд байнат. Энэ айлшалалга таанадай үнэн һайн сэдьхэлые болон бидэндэ таанадай хани ёһоор хандадаг байһые гэршэлжэ үгэнэ. Юун дээрэһээ бидэндэ таанад хани һайнаар хандадаг байнабта гэхэдэ, нейтралитедэй политикые бидэнэй эдэбхитэйгээр бэелүүлдэг байһые таанад зүбшөөдэг байнат. Нейтралитедые эдэбхитэйгээр бэелүүлгын удхань юуб гэхэдэ, табан принципые баримталалга болоно. Таанад, манай Премьер-Министр У Нутай, Индиин болон Хитадай премьер-министрнүүдтэй хамта эдэ принципүүдтэ хамжаһан байнат.

Эдэ ёһо гуримууд саг зуурын удхатай бэшэ юм. Эдэ ёһо гуримууд Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Устав дотор мүн лэ дурсагдаһап байна. Хэрбээ, эдэ ёһо гури... дай миин үгөөр бэшэ, харин б... хэрэг дээрэ сахигдаад байгаа ... хүнүүдэй дунда үнэн һайн сэд... харилсаан тогтоогдохо, газар д... дээрэ эб найрамдал хангагдах... на гэжэ Ба У онсо тэмдэглээ.

Хэрбээ, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө ... гүнзэгы оёорые уудалан үзөө ... һаамнай, маанадай зүһэ шарай... шье ондо ондоо байгаа һаа, хан... ажаһуудаг байгаа һаамнай, э... рамдалые болон аюулгүй бай... бидэнэй хүсэдэг байһамнай, ө... төө таарамжатай гуримаар аж... хые хүсэдэг байһамнай эли бо... үгэхэ байна.

Хүнүүдэй хоорондо эб найра... болон аюулгүй байдал хангахы... лада хоорондоо үгэеэ ойлголсодо... лохо хэрэгтэй. Тэрэнэй тулада ... боо барисаан, илангаяа гүрэн... хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо хо... барисаан, байгуулагдаха зэр... Манай орондо ерээд айлшалжа... хадаа, таанад имагтал энэ ... барисаа байгуулжа байнат.

Бирманскэ Союзай Президе... элүүр мэндэ байхын түлөө, Би... Премьер-Министрын элүүр ... байхын түлөө, Бирмын болон С... скэ Союзай арадуудай хоорон... хани барисаанай болон хар... ажаллалгын түлөө Н. А. Бул... хундага үргөө.

Тиихэдээ, Н. А. Булганин П... дентдэ хандажа, хани халуун ... шалгын үгэ хэлэһэнэйнь ... өөрынгөө зүгһөө, Н. С. Хрущ... зүгһөө, хамта ябалсаһан ха... райнгаа зүгһөө үнэн зүрхэнэй ... халан хүргөө. Рангунай хүн з... хани һайнаар угтаһанайнь түлө... дэнэр тон ехээр баясаабди ... Н. А. Булганин хэлээ. Танай ... ниие, тэрэнэй ажабайдалые н... рөө хараха ба арадтайтнай н... раа уулзажа танилсаха аргата... лоһондоо бидэнэр ехээр баяса... Маанадай танайда айлшалжа е... ба нюураараа уулзажа холбоо ... саа байгуулха арга боломжо ... манай оронуудай хоорондохи ... барисаае саашадань хүгжөөлгэ... һалха бэзэ гэжэ бидэндэ һанаг... Мэдээжэ табан ёһо гуримда ү... лэн маанадай хоорондохи хари... байгуулагдана гэжэ Та тэмдэг... байнат. Эбтэйгээр ажабайха ... эдэ ёһо гуримуудые эб найра... бэхижүүлхые ба амгалан ёһоо... рилсан ажаллалга хүгжөөхые э... зэдэг гүрэнүүд улам бүри ол... мэдэрдэг боложо байна гэжэ Н... Булганин саашань хэлээ.

Манай оронуудай хоорондохи ... барисаае бэхижүүлгэ ба хар... ажаллалгые хүгжөөлгэ манай ... дуудта туһалхаһаа гадна, А... мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб най... дал хангалгада туһалха байна... Н. А. Булганин хэлээ.

СОВЕТСКЭ КОНСТИТУЦИИН ТУГ ДОРО

...н-Удэ городто жэл бури байрын шэнэ шэнэ гэрнүүд олоор баригдана. Һая... ...пеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй байха 24 байратай шэнэ гэр ашаглалгада ...даба. Энэ гэр ууралаар дулаасуулагдадаг, ванна болон элдэб таһалганууд-...

...РАГ ДЭЭРЭ: хэлхеэ холбооной үнинэй хүдэлмэрилэгшэ нүхэр П. П. Хаустов ...ринтөө һүүлээр өөрынгөө булэтэй шэнэ байрадаа байна.

Б. Бельскиин фото.

...жалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө

...мышленностиие саашадань ...э, техническэ дэбжэлтэ туй... ...йлэдбэри эмхидхэлгые һай... ...ха зорилгонууд тухай пар... ...К-тэй июльскэ Пленумэй тог... манай заводой коллектив ...эйгээр зүбшэн хэлсээд, дээ... ...згдэһэн уялга абаһан юм. ...дой хүдэлмэришэд болон ин... ...о-техническэ хүдэлмэрилэг... ...ртиин XX съездын хүндэлэл... дэлгэрһэн мүрысөөндэ ...д, ажалай бүтээсые дээшэ... ...үйлэдбэридөө шэнэ техноло... ...эрүүлхэ тушаа ехэ оролдолго ...байна. Хэрбээ завод байг... ...түрүүшын зургаан һарын ...110,5 процент дүүргэһэн ...удаадахи һарануудта даал... ...130—140 процент хүрэтэр ...г болоо. Партиин ЦК-гэй ...Пленумһээ хойшо үнгэрһэн ...уралан нарижуулгын, ухаа... ...өолгын дурадхалнууд завод... ...бури олоор ородог болобо. ...щигүүдэй бригадын бригадир ...пов, фрезеровщик Д. Хохря... ...эблэлгэ-үйлэдбэриин таһатай ...ник Е. А. Сосновский, мүн бу... ...э хэдэн хүдэлмэрилэгшэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа, ажалай бүтээсын ехээр дээшэлхэ хэрэгтэ туһална.

Г. Е. Сосновскиин оруулһан дурадхалые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээд байхада жэл соо 28 мянган түхэригэй мүнгэн зөөри арьбалагдаха болоно.

Партиин XX съездын, Советскэ Конституциин хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ завод соогоо онсо шалгарһан бригада болон участогууд үсөөн бэшэ юм. Энэ мүрысөөндэ манай бригадын гэшүүд мүн лэ гээгдэхэгүй гэжэ оролдоно. 5 хүнһөө бүридэһэн бригадамнай дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, һара бүриингөө даалгабарине 170—270 процент дүүргэнэ. Манай бригадын гэшүүд заводой бүхы хүдэлмэришэдтэл адли ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхын, үйлэдбэридөө шэнэ технологи нэбтэрүүлхын түлөө саашадаа саг үргэлжэ оролдохо байна.

Б. Алексеев, Улан-Удын судна заһабарилгын заводой котельщигүүдэй бригадын бригадир.

Баян ургасын түлөө тэмсэнэбди

...ажахын бүхы һалбаринуу... ...м саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ ...заторнуудай үүргын айхабтар ...оһые бидэнэр һайса мэдэнэб. Манай тракторна бригада ...ай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэл... ...ин договорой ёһоор хараалһан ...эрээ болзор сооно урид дүүр... Советскэ Конституциин үдэр ...жалта тухайгаа хөөрэхэ дуран...

...й бригадын механизаторнуу... ...дүүрилһэн талмайн га бүри... ...да зэргээр 12,2 центнер урга... ...а. Тэрэ тоодо шэниисын по... ...бүриһөө 15,2 центнер ургаса ...аа. Гадна, манай бригада ...на хүдэлмэриин түсэб 130 ...дүүргэһэн байна. Тарьянай ...үргэдхэхын тулада бидэнэр ...шэнэ газар элдүүрилээбди. ...жэлдэ хабарай бүхы тарилгые пар, намарай пар дээрэ хэхэбди.

Манай бригадын зарим гэшүүд трактор, хүдөө ажахын машинануудые заһабарилха хүдэлмэридэ ябалсана. Энэ хүдэлмэри мүнөө манай МТС-тэ түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Декабриин 1-нэй мэдээгээр бригадынхид хэдэн трактор, машинануудые заһабарилаа. Гадна, бидэнэр колхозой малажал хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байһанаа мэдэнэбди. Мүнөө бригадымнай хэдэн хүнүүд энэ колхоздо малай үбэлжэлгэдэ хүдэлжэ байна: — үбһэ шэрэнэ, полинуудта наг шэбхэ гаргалсана, саһа тогтоохын тулада бэлэдхэл хэнэ. Иигээд малай тэжээл буйлуулха хүдэлмэри хэлсэхэ байнабди.

И. Д. Черных, Кабанскын аймагай Темлюйскэ МТС-эй 3-дахи тракторна бригадын бригадир.

Тэмсэжэ олоһон эрхэ сүлөөмнай

Мүнөө жэлдэ би 80 наһа хүрэбэб. Наян жэлэй турша соо үзэһэн хараһан юумэеэ хөөрэжэ барахаар бэшэ юм. Капиталистын мүлжэлгэ доро, тэрэнэй заводто слесарьяар хүдэлөөб. 1905 ондо Сормовско заводто болоһон забастовкодо хабаадалсааб. Тэрээндэ хабаадалсаһанайнгаа түлөө Сибирьтэ сүлэгдөө һэм. Сибирьтэ ерэжэ Зэрэнтын түрмэдэ хаагдаад, һүүлээрнь рудниигта хүдэлөөб.

Хаанта засагай үедэ хүдэлмэришэд болон таряашад, үгытэй ядуу зон ямаршье эрхэгүй байгаа бэлэй. Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэдые—революционернүүдые хаанта засаг тиихэ үедэ зэрлиг байһан Сибирьтэ, холын Сахалинда, Камчаткада сүлэдэг байгаа. Теэд тэдэнэр сүлэлгэдэшье байхадаа арад зоной эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг һэн. Намтай хамта Зэрэнтын рудниигта хэдэн олон революционернүүд байһан юм. Тэдэнэр арад зоноо мүлжэлгэһөө абархын, тэдээндэ зол жаргал олгохын түлөө тэмсэ тэмсэһээр наһаа барадаг байгаа.

Миниин үетэн нүхэдэй, танай аха нүхэдэй баатарлигаар тэмсэһэн хэрэг миниин хосороогүй. Манай ороной хүдэлмэришэд болон таряашад большевигүүдэй хүтэлбэреэр 1917 ондо хаанта хархис засагые үй бута сохёод, шэнэ түхэлэй, социалистическэ гүрэниие байгуулаа.

1917 оной революционно шуурган дундуур ябахадаа, бидэнэр, улаан гвардеецүүд хадаа зол жаргалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэнэбди гэжэ һайн мэдэдэг байгаабди.

Олон мянган жэл соо ажалшан арадай һанажа, шэбшэжэ ябаһан һанал бодол имагтал Октябриин һүүлээр зол жаргалай дүлөөр соробхилон ерээ. Советскэ арад Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр богонихон болзор соо оронойнгоо арадай ажахые, өөһэдынгөө ажана байдалые үзэгдөө дуулдаагүйгөөр хүгжөөгөө. Урдань сүлэлгын газар байһан Сибирь мүнөө хүгжэнги промышленностьтай, хүдөө ажахытай сүлөөтэ нютаг болонхой. Жэшээнь, би 1912 ондо сүлэлгээ дүүргээд, Верхнеудинскда ерэхэдэм эндэ нэгэшье фабрика, нэгэншье завод үгы байһан юм. Мүнөө харагты — Улан-Удэ городтомнай томо томо заводууд, фабрикануд, мүн институтууд, техникумүүд, театрнууд, Культурын байшангууд һүр жабхалантайгаар жэрылдэн харагдана. Бурят-Монголой ажалшад, бүхы советскэ арадтал адли ажал хэхэ, эрдэмдэ һураха, амарха, мүн бусад бүхы эрхэтэй.

Энэ хадаа агуухэ тэмсэлэй ашаар олгогдоһон эрхэ сүлөө, зол жаргал мүн.

Хүдэлмэришэн, таряашадта олгогдоһон агуухэ эрхэнүүд Советскэ Конституцяар баталагдаһанхай. Советскэ хүнүүд эдэ эрхэнүүдээ гүйсэд хэрэглэнэ.

Ная наһа хүрөөд, аша гушанарайнгаа хэмгүй ехэ жаргалтай ажаһуухыень харахадаа зуу хүрэтэрөө ябаһайб гэжэ һанадагби.

И. Ф. Тронов, 1917—1922 онуудта гражданска дайнда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан улаангвардеец, пенсионер.

Бидэнэр—зол жаргалта үхибүүдбди

Октябрьска революциин урда үгытэйшүүлэй ба үншэн үхибүүдые һургуулида һургадаггүй байгаа. Харин мүнөө советскэ ороной бүхы үхибүүд һанаһандаа хүрэтэр һураха аргатай юм

Советскэ Конституциин ашаар бурят-монгол арадай үхибүүд эрдэм соёлой үндэһэ һууриие гүнзэгыгөөр шудална.

Республиканска бурят дунда һургуулида холын Баргажанай, Курумканай, Баунтын ба бусадшье олон аймагуудһаа үхибүүд ерэжэ, һурадаг юм. Эндэ ерэгшэд гүрэнэй бүрин тэдхэмжэ дээрэ һуранабди.

Би өөрөө холын Баргажанай аймагһаа ерэһэн үншэн басаганби. Дунда һургуули дүүргэхэ ехэ хүсэлэнтэйб. Энэ һургуулида һуража байһандаа омогорхоноб. Советскэ Конституциин ашаар һургуулида һураха аргатай байһанаа һайн мэдэнэб. Малиие эрдэмдэ һургахын, коммунистическэ общество байгуулагшад болгохын түлөө манай багшанар ба хүмүүжүүлэгшэд ехэ оролдолго гаргадаг.

Агууехэ Советскэ Конституциин толотомо һайхан туяа доро коммунизмын байгуулагдажа байһан орондо ажаһуудагтаа би үнэн зүрхэнһөө баясанаб. Манай гүрэнэй иимэ ехэ оролдолго гаргадагайнь түлөө бидэ, һурагшад, бүри ханалгатайгаар номоо үзэжэ, эрхим сэгнэлтэтэйгээр һураха ёһотойбди.

Дунсама Ширеторова, Бурят дунда һургуулиин 9 «В» классай һурагша.

Ц-Ж. ЖИМБИЕВ

Манай баяр

Хуушанай зонууд бэшэбди,
Хүнүүднай ондоо болонхой.
Хүгжэлтөөр урган һуунабди,
Колхоздоо жаргал олонхой.

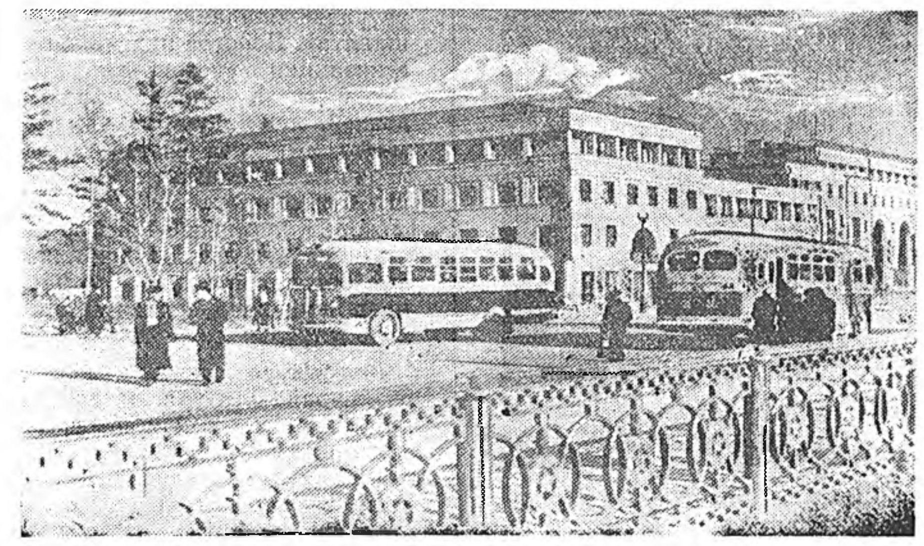
Ашата эрдэм болбосорол
Айлнуудайм гэр соо оробол.
Арадайм үринэр бүгэдэ
Алтан далитай болобол.

Ошото электрын оньһоор
Омогтой ажалаа эрхилнэ,
Огторгойн мүшэдһөө олоор
Үүлтэртэ малаа үдхэнэ.

Шэмэгнай юумэл малажал,
Шэниисэ — баян таряамнай.
Жэмэстэ садаар набшалжа,
Сэсэглэн байнал нютагнай.

Эрхим шэнын техникэ,
Эрдэмтэй ниилээд, суг хамта
Эршэ нэмээнэ тон ехээр
Эрэлхэг манай ажалда.

Хэзээдэш жаргал һалбарнал
Хэшэгээр баян Бурядтам.
Хүнүүднай булта баясанал
Коммунис инаг Партидаа!

Улан-Удын Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг соцгородок жэлһээ жэл бури улам гоё һайхан, культурна түхэл шэнжэтэй болошо байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: соцгородогой нэгэ үйлсэдэ.

В. Шитиковэй фото.

Советскэ засагай үргэмжөөр

Би Улан-Удэ городой Каландарашвили үйлсын 6-дахи гэртэ ажаһуудаг жинрэй эхэ—гэрэй эзэн эхэнэрби. Тиигэбэшье, миниин үүргэ мүн лэ ехэ харюусалгатай, гүрэндөө ехэ хүндэтэй гэжэ би ойлгодогби.

Ушар юуб гэхэдэ, би арбан нэгэн үхибүүдтэйб. Тэдээниие бултыень хүнэй зэргэдэ хүргэжэ, бэшэг номдо һургаха, али нэгэн мэргэжэл олгожо, Эхэ орондоо туһатай хүдэлмэришэ болгохо гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ.

Хуушанай, хаанта засагай үедэ эхэ хүнэй байдалые хэншье анхаралдаа абадаггүй байһаниинь мэдээжэ. Капиталистическэ гүрэнүүдтэ мүнөөшье эхэ хүнэй, эхэнэрэй байдал тэсэшэгүй муу гэжэ би дуулагшаб. Харин манай Советскэ засаг эхын ашые гүйсэдөөр сэгнэдэг гээшэ.

Мүнөө долоон хүбүүдэймни дүрбэниинь хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд болошо, мастераар, токарёор, техникээр ажаллана. Гурбан хүбүүдни дунда һургуулиин табадахи, долоодохи, арбадахи классуудта һуража байна. Тиихэдэ дүрбэн басагадаймни нэгэниинь хүдэлжэ, гурбаниинь нэгэдэхи, гурбадахи ба табадахи классуудта һурана.

Миниин нүхэр Петр Николаевич Кондаков, бидэ хоёр шэнги олон хүбүүд басагадтай, советскэ засагай туһаламжаар тэдээндээ, эрдэм бэлиг олгожо байһан хүнүүд орон доторнай тоо томшогүй олон. Би өөрынгөө хизаарлашагүй ехэ баяр баясхалангые мүнөөдэртэй — Советскэ Конституциин ехэ үдэртэй дашарамдуулан түрэл Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводоо дахинаа хүргэнэб.

К. И. Кондакова, Эхэ-герой.

Манай хүсэл зориг

Манай хонишодой бригада ажахын үнгэрһэн жэлдэ зарим тэды амжалта туйлаа. Намтай хамта Дымбрыл, Ханда Дондуковтон хүдэлдэг. Бидэнэр даажа байһан хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноохо хайшалаабди. Мүн абаһан бүхы хурьгадаа бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ шадаһан байнабди. Малшадай ажал хүдэлмэридэ мүнөө ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо гээшэ. Тэрэнэй ашаар, бидэнэр, хонишод, ажалта үдэртөө мүнгэ, эдеэ хоолой зүйл жэл ерэхэ бури ехээр абанабди. Тиимэһээ манай байдал улам һайжарна. Имагтал социализмын орондо, Советскэ Конституциин мандаһан орондо арад зон тухай иимэ ехэ анхарал хандуулагдадаг байна.

Манай бригада хонидойнгоо байрые үбэлжэлгэдэ саг сооһь бэлэдхэжэ, январь—февральда абтаха нарай түлэй байха байра, таһагуудые түхеэрээд, 200 гаран центнер үбһэ буусадаа зөөгөөд байна. Хонидnай үбэлжэлгын үедэ тэжээлээр дутахагүй.

Малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, абаһан түлнүүдээ гарзагүйгөөр түлжүүлээд, ерэхэ жэлдэ хонин бүриһөө эрхим шанартай ноохо ехээр хайшалхын түлөө бултаараа тэмсэжэ байнабди.

Ц. Д. Дармаев, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Бүгэдэниитын һуралсал

Манай Улан-Удэ городто бүгэдэниитын арбан жэлэй һуралсалай бэелүүлэгдэһэнһээ хойшо гурбадахи жэлынь ябажа байна. Һуралсалай энэ жэлдэ бүхы һургуулинуудай 8—10 классуудай һурагшадай тоо ниилээд олохон болоо. Нэгэ дунда, нэгэ долоонжэлэй һургуулинууд энэ жэл нэмэгдэжэ шэнээр нээгдэбэ. 960 һууритай 2 типовой, 440 һууритай нэгэ типовой һургуулинуудай шэнэ гэрнүүд баригдаад ашаглалгада үгтөө.

Хүдэлмэришэд ба албахаагшад ажалһаа таһарангүйгөөр үдэшын һургуулинуудта һуралсадаг юм. Мүнөө жэл городтомнай үдэшын һургуулинуудта 2 мянган хүн һурана.

В. Минеев, Улан-Удын ГорОНО-е даагша.

В. ЛУБСАНОВ

Баярай намтар

РАССКАЗ

...уулиин коридор соогуур, га... ...үхибүүд ехэл хүхюутэйгээр ...ана, наадана, энеэлдэнэ, бэе ...ьюулэн намнаалсана. ...орой нэгэ сонхо түшөөд, ...долгото болоһон янзатай, нэ... ...эн тээшэ шэртэшоод, Баяр ...уев зогсожо байна. «Байза, ...д эхилхэ юм гээшэб? Мүртэй ...ээгүйб, зургаадахи класста ...р һурадагби, тиигээд саа... Үгы юу хэлэхэ юм?.. Юун ...ууха ааб?..».

...эээр байтарынь хонхо дуу... Баяр класстаа оробо. Урогуу... ...рэһэнэй һүүлээр Баяр яарал... ...хубсаһаяа үмдэжэ, гэр тээ... ...шобо. Үйлсэдэ хүн зон олон. ...нэгэн яаралтайгаар алхалал... ...үгөөдэ зариман иишэ тиишээ ...алан, яаралгүйгөөр, һанаа ...я ябанад. Тэдэниие хараха... ...бүүнэй атаархадаһан хүрэнэ. ...хубсаһатай, олон орден ме... ...дай колодко зүүһэн, наһа... ...хүн хажуугаарнь үнгэрбэ. ...элүүдгүй тэрэнэй хойноһоо ...байд гэлэнэйнгээ һүүлээр ...алдана: «Одоо даа, энэл хүн ...үзэһэн хүн гээшэ даа. Һэ, ...би юуншье үзөө хараагүйб. ...е гайхалтай юумэ хээгүйб. ...жэ хэлэхэбиб даа».

...гото болоһоор ябатараа гэ... ...газаа ерэнэһэн байба. Һа... ...һаналаа хүсэндэнь хүргөө... Баяр баһа дахин һанаа ал... ...үдэнэйнгээ хонхо дараба.

Эжынгээ түргэн алхасые Баяр һайн танидаг, харин мүнөө үүдэнэй саана нэгэ хүнэй хүндэ хүндөөр алхалан ерэхэ дуулдаба. «Энэ хэн байгаа гээшэб?» гэжэ хүбүүнэй гайхаһаар байтар үүдэн нээгдэжэ, хүдэр, томо бэетэй, бүһэгүй гимнастёркотой Гонгор абгань байжа байба.

—Гонгор абга!—гээд, Баяр хүзүүндэнь аһашаба.

—Зай, зай, хүрөө, ехэ хүн аад, иигэжэ үхибүүд шэнгеэр аашалдаггүй юм. Хубсаһаа тайла, харая, ямар зэргын эрэ болошо ябанаш, — гээд, абгань мүн лэ баярлан хүхишэнэ.

Бэлэн эдеэтэй столой хажууда энеэбхилэн һууһан Баярай эжы тээшэ хаража:

—Зай, Дулгарма, хараалдаа, хүбүүншни ёһотой баатар болошо ябана бэшэ гү?—гэнэ.

—Зай, баатар, ошожо нюур гараа угаа, эдеэлхэбди. Шамайе хүлеэ хүлеэһээр эдеэмнайшье хүрэшэбэ хэбэртэй,—гэжэ эжынгээ дуугархалаар Баяр һаял сүлөө орожо, нюур гараа угаахаяа ошобо.

Булта столдоо һуубад. Гонгор абгань эдеэлжэшье һуухадаа дуугай һуунагүй.

—Зай, Баяр, хэр һуранаш? Сэхынь хэлэл даа, хоёр олон гү?

—Би гурбышье абадаггүйлби,—гэжэ Баяр эбдүүсэн хэлэнэ.— Тэрэгүй һаа намайе...—гээд Баяр торошоно.

—Оо, тиигээ һаа, һүрхэйлши. Комсомолец болоо гүш?

Одоо эндэл абгань Баярай мүнөөдэртөө бодолгото болошо ябаһан юумые һуражархиба.

Баяр үглөөдэр райкомой бюродо ошохо ёһотой байгаа. Теэд «тэндэ юун гэжэ асууха юм. Намтараа хэлэ гэхэдэнь, юунһээ эхилхэ гээшэб?» гэжэ бодолгото болошо ябаһан байгаа.

Баярай шарай гэнтэ ондоо болошобо.

—Би үглөөгүүр райком ошохо ёһотой болоод байнаб гэбэ.

— Оо, яагаа һайн гээшэб, нүхэр, һайшаанаб, ехэл һайшаанаб, баясхалан хүргэнэб,—гээд абгань хүхишэнэ.

—Үгы, үшөө мэдэгдээгүй, абахашьегүйдөө болохо даа.

— Һэ, үгы юундэ абахагүй юм? Һургуулиингаа комсомолецуудай суглаан дээрэ абтаа хүн гүш?

— Абтаа, теэд комсомолой райкомой бюро дээрэ баталха, одоо тэндэл һайнаар харюусаха ёһотой юм гэжэ Доржын Бата хэлэнэ. Суглаан дээрэ намтараа хэлэхэ болоходоо тал мэл гээд, һайнаар хэлэжэ шадаагүйб. Теэд намтаргүй ха юм биб. Бюро дээрэ ошоод, баһал тиигэжэ байха болоо һаамни намайе комсомолдо абахагүйл... Гонгор абга, туһалыш даа, юун гээд хэлэдэг юм?—гээд Баяр абгынгаа урдаһаа харана.

— Һа-һа—һа, яагаа һонин юумэ гээшэб. Ай, шимни тиихэдээ намтаргүй хүн гээшэ гүш? Ай-яа-яа, ямаршье бэрхэтэй юм гээшэб, — гээд абгань нэгэ бага бодолтото болоһоной удаа хэлэбэ: — Зай, яахаб, түрүүшээр намдаа хөөрөөд үгэ. Бишни хэрэгтэй газартань нэмэхэб. Зай, эхилэ. Хэды ондо түрөө һэмши?

— 1940 ондо.

— Зай, зай, дүшэн ондо түрөөш. Советскэ Союзда түрөө һэм гэжэ нэмэхэ хэрэгтэй. «Уншагты, атаархагты, би Советскэ Союзай гражданин би» гэжэ Маяковский бэшээ һэмшуу. Энэшни, нүхэр, ехэхэн удхатай үгэ гээшэ. Зай, саашань, эхэ эсэгэшни хэд гээшэб?

—Эсэгэмни колхозой адуушан байһан, эжымни... үгы, теэд, Гонгор абга, өөрөө мэдэнэ ха юмши...

— Һэ-һэ, бишни мэдэнэб даа, харин шимнил юун тээшэб гэжэ ойлгоногүй ёһотойш. Революциин урда тээ үгытэй ядуу адууша малшын ажабайдал ямар хүндэ хүшэр байһан юм гэжэ ши мэдэнэгүйш. Теэд мүнөө юрын адуушанай ажабайдал ямар ехэ хүндэтэй болоо гээшэб! Бишье адуушан байһан аад, ехэ наһатай болоһон хойноо эрдэмдэ һуража, зоотехник болонхойб. Зай, саашань хөөрэ. Мүнөө гэртэхинши хаанаб?

— Абга, өөрөө мэдэжэ байһан аад, юундэл һуранаш. Эсэгэмни фронт дээрэ наһа бараа һэн. Эжымни энэ һууна ха юм, колхоздоо агрономоор хүдэлдэг.

— Һэ, ши тиихэдэ намтаргүйб гэхэш. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда эсэгэшни геройн үхэлөөр наһа бараа. Тиихэдэ эжышни эрхим, шэнэ сортын кукуруза ургуулһанайнгаа түлөө «Республикын габьята агроном» гэһэн нэрэзэргэтэй болоо ха юм. Кукуруза ямар ехэ удхашанартай юм гэжэ мэдэнэ гүш?

— Мэдэнэ.

— Зай, тиигээ һаа саашань хөөрэ.

— Эшэргэнээр үбдөө һэм.

— Һэй, байза, энэшни балайшье хэрэгтэй юм бэшэ ха. Тиигэбэшье, байза, бодожо үзэел даа, нүхэр. Урдань манай Хасуурта нютагта лама бөөнэр хүнүүдэй иимэ үбшөөр үбдэхэдэ нохойн аргал үнэдхүүлээд, уһан соо нёлбожо, «Аршаан» уулгаад, эмнэлээ гээшэбди гэжэ нэрлэдэг, тиигээд оройдоошье эдэгээдэггүй байһан юм. Хэзээ үбдөө һэмши?

— Дүшэн хоёр ондо.

— Дүшэн хоёр ондо гү? Зай, тиигээ һаа һанаад үзыш даа. Дайн болошо байгаа. Эсэгэшни дайлалдана, эжышни ажаллана. Тиигэжэ байн гэһээ иимэхэн заахан гражданин үбдэшэбэ ха юм. Одоо эндэл тэрэнэй намтар дүүрэшэжэ болохо байгаа бшуу. Үгы даа, теэд дүүрээгүй. Тэрэниие больнисада, дулаахан орон дээрэ хэбтүүлнэ. Хүнүүд оролдоно, харууһална, халбагаар эдихэ юумэ эдюулнэ. Теэд эдэ бүгэдые ямаршье түлөөһэгүйгөөр хэгдэжэ байһаниие мүн лэ ойлгохо хэрэгтэй. Һүүлэй һүүлдэ эхыень дуудажа, «Баригты, танай Баярхан һайжараа, элүүр энхээр, Эхэ орондоо туһатай хүн болохоор хүмүүжүүлэгты!» гэжэ хэлээ ха юм. Энэншни мүн лэ удхатай байна даа... Үшөө юун биб?

— 1947 ондо һургуулида ошоо һэм, сентябриин нэгэндэ.

— Юундэ һургуулида ошообши?

— Яахадаа юундэ гэжэ? — гээд Баяр гайхашаба. — Сагайнгаа ерэхэдэ ошооб.

— Зүб лэ даа. Дүшэн долоон ондо бэшэ, харин нэгэ бага эртэ ошоош. Эрдэм һураха, ажал хэхэ эрхээ өөрынгөө үндэһэн хуули дотор арад зонойнгоо бэшэхэдэнь ши һургуулида ошоош. Тиихэдээ, ши, нүхэр, Советскэ Конституциин ёһоор һургуулида ошоо гээшэш... Зай, хөөрэ.

— Намайе пионертэ абаа һэн.

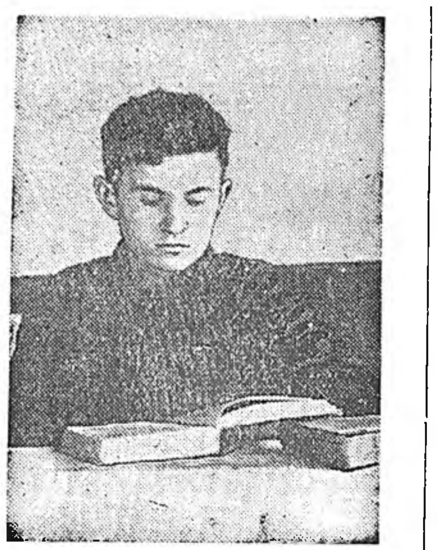
— Ээ даа, Баяр, ямар һанаа амарханаар хэлэнэш! Ши анха түрүүн тангариг абажа, манай гал улаан туг доро зогсоо бшууш. Теэд манай туг ямархан туг гээшэб... Энэ туг доро ябажа, манай арад арбан долоон ондо Үбэлэй ордониие дайлан абаа, энэ туг доро ажалаа эхилээбди, энэ туг доро ябажа, дүшэн табан ондо илалта туйлаабди. Мүнөө энэ туг доро ябажа, манай арад коммунизмын түлөө тэмсэнэ. Харин ши тиихэдэ «пионертэ абаа һэн» гэхэш. Зай, тиигээд лэ дүүрэбэ гү? Ондоо юун биб?

— Намайе отрядай Соведтэ һунгаа һэн.

— Оо, харыш, нүхэдшни шамдаа найдаа ха юм. Энэншни, нүхэр, ехэхэн хэрэг гээшэ. Нүхэдэйнгөө этигэл найдабариие үнэн сэхэ ажалдараа харюулха хэрэгтэй. Эгээ шухалань гэхэдэ, һайнаар һураха, ажал хүдэлмэридэ дурлаха хэрэгтэй юм шуу. Таанар золтой жаргалтай, жаргалһаа бэшые мэдээгүй хүнүүд гээнэт. Таанадай урда үргэн харгы зам нээгдэнхэй. Харин ши тиихэдэ намтаргүйб гэжэ ябахаш. Зай, одоо ойлгобо гүш? — гээд Гонгор абгань Баярайнгаа толгойе эльбэнэ.

Баяр абгынгаа урдаһаа энеэбхилэн хаража, юушье дуугарангүйгөөр толгойгоо дохибо.

Залуу хүдэлмэришэд эрдэмээ дээшэлүүлнэ

Советскэ Конституциин үндэһөөр манай ороной ажалшад ажал хэхэ, эрдэмдэ һураха, амарха, үндэр наһатай болоходоо гүрэнэй тэдхэмжэ абаха эрхээ дүүрэн эдлэнэ.

Манай ороной залуушуул өөрынгөө оюун бэлигые ажал хүдэлмэри дээрээ дүүрэн хэрэглэжэ, оронойнгоо баялигые улам арьбадхахын тула үнэн зүрхэнһөө тэмсэнэ. Мүнөө городуудта бүхыдөө дунда эрдэмтэй болохо гэһэн зорилгын табигдаһанай ашаар городоймнай предприятинуудта ажалладаг залуушуул хүдэлмэриһөө таһарангүй, үдэшын дунда, дээдэ һургуулинуудта эдэбхитэйгээр һуралсажа байна.

Улан-Үдын түмэрзамай станциин деподо залуу хүдэлмэришэд олон юм. Тэдэнэр мэргэжэлээ эрхимээр шудалхын хажуугаар юрэнхы эрдэмээ дээшэлүүлхын тула һуралсадаг.

Залуушуулай эрмэлзэлгые депогой хүтэлбэрилэгшэдэй дэмжэдэг, бодото туһаламжа үзүүлдэг байһаниинь ехэ һайшаалтай. Депогой партийна организациин үүсхэлээр тэндэ техническэ һуралсал эмхидхэгдэнхэй, мүн залуу хүдэлмэришэдтэ мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэд туһаламжа үзүүлнэ. Эдэ бүгэдэ хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар залуушуул өөһэдынгөө мэргэжэлые богонихон болзор соо һайнаар шудалаад, даалгабаряа холо үлүүлэн дүүргэдэг болоо.

Залуушуул ажал хүдэлмэреэ, һуралсалаа урагшатайгаар ябуулхатайгаа хамта цехынгээ ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Слесарь Иван Кутовой цехын комсомольско организациин секретарь, нүхэр Бондарчук ханын газетын редактор юм.

Мүнөө цехын 17 комсомолецуудай 10-ниинь һуралсажа байдаг. Тэдэнэй 3-ниинь Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай үдэшын отделенидэ һуралсана.

—Үдэр бүри һуралсаха, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэжэ мүнөө үеын ажабайдал бидэнһээ эринэ. Хүгжэжэ байгаа орёо оньһото техникые дүүрэнээр ашаглахын тула бидэ һуралсахал ёһотойбди,— гэжэ цехын комсомольско организациин секретарь нүхэр Кутовой хөөрэнэ. Мүнөө Кутовой өөрөө комсомольско-залуушуулай үдэшын дунда һургуулиин 9-дэхи класста һуралсана. Тэрэ хадаа инженер гү, али техник болохо хүсэлэнтэй.

Комсомолец Сергей Бондарчук 1954 ондо түмэрзамай училищи ба дунда һургуулиин 10-дахи класс нэгэ доро амжалтатайгаар дүүргэһэн юм. Мүнөө энэ нүхэр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай үдэшын отделениин физико-математическа факультедэй 2-дохи курсада һуралсажа байна. Мүн залуу хүдэлмэришэн Галина Анцифрева биологическа факультедэй 2-дохи курсада һурана.

Иигэжэ депогой залуу хүдэлмэришэд ажалдаашье, һуралсалдаашье комсомольскоор хандажа, эрдэмэй орьёл тээшэ шармайн зүдхэнэд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Слесарь Сергей Бондарчук ээлжээтэ занятидаа бэлдэжэ байна. 2. Слесарь Иван Кутовой ажаллажа байна.

А. Батуев.

Советскэ хүн тухай анхарал оролдолго

Манай орон дотор хүнһөө үнэтэй юумэ үгы. Советскэ правительство, Коммунистическэ парти советскэ хүнэй материальна ажабайдалые улам һайжаруулха, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ гэжэ саг үргэлжэ оролдожо байдаг. «СССР-эй гражданинууд үбдэхэдөө, тэрэшэлэн үбшэлөөд гү, ажал хэхэ шадалаа гээгээд байгаа һаа материальна тэдхэмжэ абаха эрхэтэй. Энэ эрхэнь хүдэлмэришэд ба албахаагшадые гүрэнэй зүгһөө тэдхэхэ социальна мүнхэлэлгые үргэнөөр хүгжөөхэ ябадалаар, түлөөһэгүй медицинскэ туһаламжа ажалшадта үзүүлхэ ябадалаар, ажалшадай хэрэглэхын тулада курортнуудые олоор нээжэ үгэлгөөр хангагдана» — гэжэ СССР-эй Конституциин 120-хи статья хэлэнэ.

Энэ статьяе бэелүүлэн, манай гүрэн ажалай инвалидуудта, үтэлөөшэдтэ, үнэшэрөөшэдтэ хододоо туһаламжа үзүүлжэ байдаг юм.

Ганса манай республика дотор 1952 онһоо эхилээд, мүнөө болотор 155 миллион 600 мянган түхэригэй пенси, тиихэдэ материальна туһаламжа болгогдон 585 мянган түхэриг ажалшадта үгтэһэн байна. Мүнөө республика дотор инвалидуудай байха байшангууд эмхидхэгдэнхэй. Эдэ байшангуудые барижа байхын тулада түрэн 1954 ондо—2 миллион түхэриг, 1955 ондо — 2 миллион 270 мянган түхэриг гаргашалаа.

Гадна, инвалидуудые протезнүүдээр, мотортой вело-тэргэнүүдээр хангахын тула Социальна тэдхэмжын министерство 1955 ондо 420 мянган түхэриг мүнгэ һомолоо.

Оронойнмай үзэсхэлэн һайхан байгаалитай газарнуудта 350 гаран курортнууд, 2 мянга гаран санаторинууд, амаралтын олон тоото байшангууд бии юм. Тэндэ олон миллион ажалшад амарна.

Манай республикаһаа Советскэ Союзай курортнуудта олон инвалидууд ошодог. Энэ хэрэгтэ республика доторнай 1952 ондо 51 мянган, 1953 ондо 59 мянган, 1954 ондо 65 мянган, 1955 ондо 61 мянган түхэриг гаргашалагдаа.

Бүхыдөө ганса манай республика дотор социальна тэдхэмжэдэ 40 гаран миллион түхэриг мүнгэн жэл бүри һомологдоно. Эдэ тоо баримтанууд советскэ хүн тушаа манай түрэл правительствын, Коммунистическэ партиин али зэргэ ехэ анхарал хандуулдагыень эли тодоор гэршэлнэ.

Г. Старикова.

Агаарай зам харилсаан тухай Советско-югославска хэлсээн эсэслэн баталагдаба

Агаарай зам харилсаа байгуулха тухай Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай ба Югославиин Арадай Федеративна Республикын Правительствонуудай хоорондохи хэлсээндэ Москвада сентябриин 3-да гар табигдаһан байгаа. СССР-эй Министрнүүдэй Совет тэрэниие баталһан байна. Мүнөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1955 оной ноябриин 28-найнгаа Указаар энэ хэлсээе эсэслэн батална.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Венгриһээ бусаба

БУДАПЕШТ, декабриин 2. (ТАСС). Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй суглаанай уряалаар Венгридэ ошоод байһан СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Будапештһээ Москва бусахаяа декабриин 2-то гараа.

Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Андраш Хегедюш, Гүрэнэй суглаанай түрүүлэгшэ Шандор Ронаи, Венгерскэ ажалшадай партиин Центральна Комитедэй секретарьнууд Иштван Коварч, Бела Вег, Гүрэнэй суглаанай түрүүлэгшын орлогшонор Йожеф Надьшток, Иштванне Ваш, Венгерскэ Арадай Республикын Президиумэй секретарь И. Дарабош, Гадаадын хэрэгүүдэй министр Янош Болдоцки, Будапештскэ городской соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Калман Понграц, венгерскэ столицын олониитын түлөөлэгшэд Венгерскэ Арадай Республикын болон Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн аэродром дээрэһээ СССР-эй Верховно Соведэй делегациие үдэшөө.

Советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд посол Ю. В. Андропов түрүүтэйгээр, Хитадай Арадай Республикын, Польшын, Чехословакиин, Германска Демократическа Республикын, Югославиин болон бусад оронуудай дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор СССР-эй Верховно Соведэй делегациие мүн лэ үдэшэлсөө.

СССР-эй Верховно Соведэй делегациие хүтэлбэрилэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Н. М. Пегов үдэшэгшэдтэ хандан үгэ хэлээ.

Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй суглаанай түрүүлэгшэ Шандор Ранан харюугай үгэ хэлээ.

СССР-эй Верховно Соведэй делегациие үдэшэлгын үедэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа. Мүн Венгерскэ Арадай Республикын болон Советскэ Союзай гүрэнэй гимннүүд наадагдаа.

Советскэ уранзурагай искусствын выставкэ Каирта нээгдэбэ

КАИР, декабриин 2. (ТАСС). Советскэ уранзурагай искусствын выставкэ үсэгэлдэр Каирта нээгдээ. Уранзурагай ба графикын 130 зохёол выставкэ дээрэ табигдаа.

Египедэй гэгээрэлэй министр Камаль Эд-Дин Хусейн, уранзурагай искусствонуудай департаментын генеральна директор Ахмед Юсеф, гэгээрэлэй болон национальна хүтэлбэрилгын министерствонүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Египедэй мэдээжэ уранзураашад, артистнууд болон олониитын бусад түлөөлэгшэд выставкэ нээлгэ дээрэ байлсаа.

СССР-һээ Египедтэ байдаг посол Д. С. Солод, дипломатическа корпусой гэшүүд выставкэ нээлгэ дээрэ мүн лэ байлсана. Д. С. Солод ... маль Эд-Дин Хусейн хоёр үгэ ...

Египедэй олониитэ выст... ехээр һонирхон хараа. Гэгэ... министр Камаль Эд-Дин Хусей... шаалайнь дэбтэр дээрэ иигэж... шээ: «Эндэ табигдаһан гайхам... зохёолнуудые ехээр һонирх... мэдүүлхэһээ гадна, советскэ ис... вын выставкын Египедтэ нээ... ехээр һайшаанаб. Иимэ выс... нүүдые бэе бэедээ эльгээлсэжэ... га Советскэ Союзай болон ... дэй арадуудай хоорондохи ку... на холбоо барисаа үргэдхэхэ... манай оронуудай хоорондоо ... ойлголсолгые бэхижүүлхэ ... арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн бо...

ФНРЮ-гэй президент Тито Эфиопи орохоёо гараба

БЕЛГРАД, декабриин 2. (ТАСС). Эфиопиин император Хайль Селассие гэгшын уряалаар Эфиопи орохоёо ФНРЮ-гэй президент Иосип Броз-Тито декабриин 1-дэ Белградһаа гараба. Сербиин арадай скупщинын түрүүлэгшэ П. Стамболич, гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь К. Попович, дотоодын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь С. Стефанович, президентын генеральна секретарь И. Вильфан болон бусад хүнүүд президент Титотэй суг ошолсоо.

Арадай союзна скупщины ... лэгшэ М. Пьяде, союзна гүй... вечын түрүүлэгшын орлог... Э. Кардель, А. Ранкович, С. ... нович, Р. Чолакович, союзна гү... хэхэ вечын гэшүүд, арадай со... скупщинын депутадууд, Югос... армиин генералнууд, Белг... научна, культурна болон ниитын ... ганизацинуудай түлөөлэгшэд ... зидент Титое түмэр замай ... дээрэһээ үдэшөө.

ФНРЮ-гэй Президент Тито Египет орохо бол...

БЕЛГРАД, декабриин 2. (ТАСС). Премьер-министр Насерэй уряалаар Югославиин президент Иосип Броз-Тито декабриин эсэс багаар Египедтэ зорюута айшалжа ошохо ... гэжэ гадаадын хэрэгүүдые э... гүрэнэй секретариат хуулитаа... дээсээ.

Радикалнуудай ба радикал-социалистнуудай парти... Эдгар Фор гаргагдаба

Национальна суглаае тарааха тухай правительствын шиидхэбэри гаргаһанһаа уламжалан радикалнуудай болон радикал-социалистнуудай парти дотор арсалдаан бүри ехэдээ. Радикалнуудай ба ра... социалистнуудай партиин ... премьер-министр Эдгар Фор... кабриин 1-дэ партиһаа гарга... Франс Пресс агентство дамж...

Французска Национальна суглаае тарааха тух... декредтэ президент Коти гар табиба

Французска Национальна суглаае тарааха тухай декредтэ Франциин президент Коти гар табяа. Энэ декрет декабриин 2-то хэблэлдэ толилогдохо юм.

Национальна суглаанай шэ... тавые һунгалга 1956 оной ян... 1-дэ болохоор хараалагдаа... Франс Пресс агентство дамжу...

США-да ехэ хүйтэн боложо байна

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 1. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын корреспондентын Чикатоһоо мэдээсэһэнэй ёһоор США-да ехэ саһан орожо хүйтэн болоо.

Мичиган штадай хойто талын районуудта болон Нью-Йорк штадай баруун талын районууд... фут (1 фут—30,5 сантиметр) зу... тай саһан ороо. Урда зүгэй ф... да штадта мүн лэ хүйтэн боло... Ехэ хүйтэнэй болоһон дээрэһ... хүн зууража үхөө.

Түрүүшүүлэй дүйн дүршэл тухай

Хонидоо үбэл хурьгалуулагты

(Хонишодой хөөрэлдөөн)

—Харагты даа, тэрээхэн хурьганай нооһынь ираад, утаһа, торгон шэнги...

Хүдөө ажахын республиканска выставкын хонидой павильон соо нэгэтэ үглөөгүүр иимэ хөөрэлдөөн боложо байгаа һэн. Тэндэ ошоходо үндэр томо бэетэй гуша гарамтай наһанай нэгэ хүн арбаад хүнэй дунда юунэйшье тухайб даа, хэбэрынь ехэл һонирхолтойгоор хөөрэнэ. Тэрэ хүн Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даагша Павел Петрович Соколов байһан байгаа.

—Энэ урда таһалга соохи гурбан хурьга харана бэзэт? — гээд тэрэ хүнүүдтэ хандана. — Эдэтнай хүсэд түлгэ хонид болошоһон, тус тустаа 35—36 килограмм татадаг, үбэл, январь һарада гараһан хурьгад гээшэ. Харин тэрэ хойто таһалга соохи хурьгад хабар, май һарада гаранхай. Арайхан гэжэ хорёод гаран килограмм татана. Эртэ, орой гараһан хурьгад иимэ илгаатайл даа.

— Харагты даа, эдихэншье ондоол, — гээд, эндэ байгшадай нэгэн хэлэнэ.

Нээрээшье, хоёр ондоо таһалга соо гурба-гурбаараа байһан үбэлэй эртын, хабарай оройн хурьгадые харахада үбэлэйнь хурьгад үбһэ, овёс хомхойгоор, түргэ түргэн хазаад эдижэ байба. Харин оройн хурьгад урдань табижа үгэһэн һайхан үбһэ дурата дурагүйгөөр, шэмхэлхэдэжэ байгаа һэн.

— Танай колхоздо хонидые үбэл хурьгалуулха арга үниинэй хэрэглэгдэжэ байна гү?—гээд нэгэ эхэнэр асууна.

— Юун үни гэхэ юумэ байхаб, эдэнэр үбэлэймнай түрүүшын хурьгад гээшэ. Урдань манай колхоздо хониднай хабар хурьгалуулагдаад, абтаһан түлнүүдэй оройдоол хахадынь хонин болгогдодог һэн. Жэшээлхэдэ, нёдондо абаһан хурьгадаймнай 50 процентнь үхэһэн байна. Манай отарынхид тэрэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө...—хэлэхэншье эшхэбтэр — 17 хурьга абаһан юм. Олон хонид һубайрһан, абтаһан хурьгад олоороо үхэһэн байгаа. Хурьгадаа гарзалуулангүйгөөр түлжүүлхын тула манай колхозойхид энэ жэлдэ зарим хонидоо үбэл хурьгалуулха гэжэ шиидэһэн байна. Тиин манай отарынхид нёдондо 435 хонидойнгоо 165-иень августын 10-һаа 15 болотор, 220 гаран хонидоо ноябриин 10-һаа декабриин 20 болотор ороондо оруулһан байгаа. Бүхы хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ һэн. Манай отарада гол түлэб шэрүүбтэр нооһотой хонид байһан юм.

Тиигээд хонидойнгоо хурьгалалгада эртээнһээ бэлэдхэжэ захалаа һэмди. Хонидоймнай байра юрын далшье һаа, яһала уужам, багтаасатай байгаа. Үбэлжэлгын эхилхын, мүн хонидой хурьгалжа захалхын урда тээ байраяа һайнаар дулаалаа, заһабарилаа һэмди. Һая хурьгалһан хонидые хурьгатайнь байлгахын тула таһалганууд, хурьгадые эдеэлүүлхэ, уһалха хобтонууд эртэнһээ бэлдэгдээ һэн. Мүн үбһэ тэжээлшье хэрэгтэй соогоо эртээнһээ зөөгдэжэ асарагдаһан байгаа.

Хурьгалха хонидые һайнаар харууһалха, тааруугаар эдеэлүүлхэ гээшэ тон шухала. Бидэнэр үбэлдөө хурьгалха хонидоо, хии бараан үдэрэй бэшэл һаань, декабрь һарын хахадлатар адуулжа байдагбди. Бэлшээриин хагданда нэмэлтэ болгон, үглөөгүүр ба үдэшэниинь хонин бүхэндэ 0,7—1 килограмм үбһэ, солоомо үгэжэ халуулдаг байнабди. Хонид үдэр бүри уһалагдажа байдаг. Үбэлдөө соолгоһоо уһа абаад, корыта соо хэжэ, хонидоо уһалдагбди. Хурьгалха хонидой уһалха газарые һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй. Бидэнэр эрьеһээ соолто хүрэтэр, мүн соолгые тойруулан, мүльһэн дээгүүр наг шэбхэ адхажа, харгы хэдэг байнабди. Иигэжэ харуу адхагдаагүй мүльһэн дээгүүр хонид ябахадаа хальтиржа, бэеэ гэмтэжэ, хурьга хаяжа болодог юм, — гэжэ фермые даагша хөөрэнэ.

—Хонидоо үбэлдөө ходол соолгоһоо уһалдаг байгаа гүт?—гэжэ эндэ байгшадай нэгэн асууна.

—Үбэлэй эгээл шанга хүйтэн үдэрнүүдтэ, мүн һалхи шуургатай үдэр хонидоо байрадань уһалдаг һэмди.

— Отарадаа хэды хүн хүдэлдэгбта.

— Саг үргэлжэ хоёр хүн. Харин хонидой хурьгалжа захалхалаар 60 эхэ хонидой нэгэ хүн хүртэхэ жэшээтэйгээр сакманщигаар хүдэлмэрилхэ хүнүүд нэмэгдэжэ үгтэдэг. Хониднай январиин 10-һаа хурьгалжа захалаа һэн. Хонидойнгоо олоороо хурьгалжа эхилхэдэ байра сооньһүниндөө ээлжээлэн заатагүй һахижа хонодогбди.

Һая хурьгалһан хонид түрүүшын гурбан үдэр хурьгатаяа суггаа тусгаар таһалга соо байлгагдадаг. Һү багатай, мүн хурьгаяа абажа үгөөгүй хонид бүри олон хоногто хурьгатаяа хамта байлгагдадаг. Нэгэ үдэр хурьгалһан хонид түрүүн арба арбаадаараа сакман болгогдоод, саашадаа томодхогдо томодхогдоһоор 50 толгой болоторoo олошоруулагдадаг байна. Хурьгатай хонид таби-табяараа һара шахуу саг соо байгаад, саашадаа нэгэ томо сакман болгогдожо хамтаруулагдадаг.

Һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ, харууһалагдажа байһан хонид үбэл хурьгалхадаа хүсэ шадал һайнтай байжа, һайнаар түрэхэһөө гадна, һү ехэтэй байдагынь мэдээжэ. Тиимэһээ үбэл гараһан хурьгад эхынгээ һү садатараа эдихэдээ түргэнөөр томо болоно.

Үбэл гараһан хурьгадые түлигдэдэггүй байрада байлгажа түлжүүлхэдэ аргагүй һайн байба. Зүгөөр, хурьгадай байра һүрьехэгүйгөөр баригдаһан, һайн дэбисхэртэй байха ёһотой. Урдань манай колхоздо һая гараһан хурьгад доторoo үбдэдэг, хүйтэ абадаг байһан юм. Харин мүнөө хурьгадай ямар нэгэн үбшэнөөр үбшэлхэ оройдоо үзэгдөөгүй. Бидэнэр отараараа үбэл хурьгалһан 100 эхэ хони бүриһөө 98,5 хурьга абажа түлжүүлээбди. Мүнөө үбэлжэлгын үедэ ядархань аа гү гэжэ эртынгээ хурьгад тушаа оройдоошье һанаагаа зобоногүйбди. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр бэеэ хүсэжэ, томо болошонхой. Теэд өөһэдөөшье харана гээшэ бэзэт: үбэлэймнай хурьгад эдэ байнал даа. Иимэ хурьгад үбһэтэйл байгаа һаа, үбэлдөө яахашьегүй.

—Энэ жэлдэ бидэнэр бүхы оролдолгоёо гаргажа, хабарайшье хурьгадые яһала һайнаар абаабди. Теэд үбэлэйхидөө хүрөөгүй: 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлээбди. Зундаа али болохо аргаар эдеэлүүлжэ, харууһалжа, оройнгоо хурьгадые нилээд томо болгоо гээшэбди. Тиигэбэшье, үшөөл жэжэнүүд хурьга бии. Оролдолго, харууһалгын хүсөөр ногоон дээрэ бүрин бүтэнөөр гаргахал һанаатайбди.

—Хонидтнай хүсэ шадал хэр һайнаар абааб?—гээд, сугларагшадай нэгэн асууна.

—Хонидшье яһала таргалаал гээшэ. Үбэлдөө хээлитэй ябаад, орой хабар хурьгалһан хониднай ехээр туража ондо ороо һэн. Июль һарада гэхэ гү, али нооһо хайшалха үедэ үбэл хурьгалһан хонидой дунда зэргээр 42 килограммһаа үлүү татахадань орой хурьгалһан хонид оройдоол 38 килограмм болоһон байна. Тиигээд үнгэрэгшэ намартаа хонидые ороондо оруулха үе болотор эртэ ба орой хурьгалһан хонидоймнай хүсэ шадал ондо ондоо байгаа. Үбэлэй хүйтэн сагта хээлитэй ябажа, хүшэ шадалаа гээһэн ба орой хурьгалһан хонид хүсэеэ бүхэли зундаа хүсөөжэ шададаггүй байна бшуу.

Үбэл хурьгалаад, хүсэ шадалаа ехээр гээгээгүй хонидой нооһониишье ехэ байгаа. Үбэл хурьгалһан хонидһоо хоёр килограмм юһэн зуун грамм нооһоной хайшалагдахада оройнхидһоо миил хоёр килограмм хоёр зуун табан грамм нооһон хайшалагдаа. Тиин нёдондо хонин бүриһөө 1,7 килограмм нооһо хайшалһан һаа, энэ жэлдэ 2,7 килограмм үлүүтэйе хайшалаабди. Үбэлэй зарим хурьгадһаа килограмм шахуу нооһон хайшалагдаа.

—Ерэхэ жэлдэ отарынгаа хонин бүриһөө хэды килограмм нооһо хайшалха зорилготойбта?

—Нооһо гү? Минии даажа байдаг хонид соо нарибтаршье, шэрүүбтэршье нооһотой хонид бии гэжэ хэлээ һэм. Тиимэһээ бүхыдөө нарин, нарибтар нооһотой бэшэ хадань, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһо хайшалха зорилготойб.

—Хэр олон хурьга абаха байнабта?

—Хонидые үбэл хурьгалуулхада арсашагүй һайн байһаниень мэдэхэдээ манай колхоз бүхы эхэ хонидоо эртэ хурьгалуулхаар ороондо оруулаа. Хонид булта искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн байна. Бидэнэр отарынгаа 100 эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ уялга абаабди.

Манай эндэ хонидые үбэл хурьгалуулхада яахадаа һайн бэ гэжэ тобшо тэдыгээр хэлээ. Үбэлдө... нидто үбһэ тэжээл дутамаггү... эдюулээшье һаа, хабар болот... сэ шадалаа нилээдгүй гээдэг ... Үбэл, эртэ хабар хурьгалхада... нин хүсэ шадалаа ехээр гээг... байдаг. Хүсэ шадал һайнта... хурьгалһан хонин һү ехэтэй б... хурьганиинь эхынгээ һү сада... хүхэдэг, тиигэжэ һайнаар томо ... дог. Харин үбэлдөө хээлитэй я... ехээр тураад, хабар орой хурьг... хонин һү багатай байжа, ху... садхаадаггүй юм. Гадна, үбэл... хабар гараһан хурьгад ногооно... ратар хүсэд томо болошоһон ба... Тэдэнэр намар орой боложо, ... ной хагдартар эхэтээ хамта ... жэ ябахадаа томо хонин болод... рин оройн хурьгад түрүүшын ... һайнтай ногоо эдижэ үрдин... богонихон саг соо ногоондо ... дэг юм. Тиигэжэ түрүүшынгээ ... жэлгые эртын хурьгалай яаш... үнгэргэхэдэ, оройн хурьгад үб... ехээр турадаг, зүдэрдэг, үхэдэ... на.

—Иимэл даа нүхэд,—гэжэ ... Петрович нэмээнэ.—Хонидоо ... хурьгалуулхаһаа бү айгты. Эн... га алишье талаараа дээрэ ... Аргатай байбал, колхозд... айлшаар ерэжэ, манай хүдэлм... танилсаарайгты. Одоол тиигэб... сүлөөтэйгөөр, һанан һанан ... дэхэ байгаабди.

—Һайн даа, Павел Петрович... хуурангүй хөөрэжэ үгэһэн... түлөө, харин уряалайтнай ... үнэн зүрхэнэй баярые хүргэ... Бүхы хонидоо үбэл хурьга... дат болохын тула бидэнэр хо... өөһэдынгөө зүгһөө бүхы юумэ ... бди, — гэжэ эндэ байһан хүн... нэгэн хэлэбэ.

Д. ЦЫРЕНЖАП...

Манай газетын удаадахи ... декабриин 7-до гараха.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора 32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н—00627 Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. №